

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TRT REPERTUVARINDA BULUNAN KADIOGLU ÇEŞİTLEMELERİNİN
BAĞLAMA İCRASI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ali ALTINIŞIK**

**Tez Projesi Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Dilan AKINCI**

**İSTANBUL
Eylül 2022**

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TRT REPERTUVARINDA BULUNAN KADIOGLU ÇEŞİTLEMELERİNİN
BAĞLAMA İCRASI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ali ALTINIŞIK**

**Tez Projesi Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Dilan AKINCI**

**İSTANBUL
Eylül 2022**

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Türk Musikisi Anasanat Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Ali ALTINIŞIK tarafından hazırlanan “TRT Repertuvarında Bulunan Kadioğlu Çeşitlemelerinin Bağlama İcrası Yönünden İncelenmesi” konulu çalışması jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 21/09/2022

Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu:

İmzası

Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Dilan AKINCI
Haliç Üniversitesi

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Tufan ÖZTÜRK
Haliç Üniversitesi

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Kenan Serhat İNCE
Kocaeli Üniversitesi

Bu tez yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hatice YORULMAZ
Müdür

TRT REPERTUVARINDA BULUNAN KADIOĞLU ÇEŞİTLEMELERİNİN BAĞLAMA İCRASI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

ORJİNALLİK RAPORU

% 16	% 15	% 1	% 4
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 7
2	abakus.inonu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	acikerisim.selcuk.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
4	6ef7bc3a-5405-4a47-a3df-f153dc9e3cea.filesusr.com İnternet Kaynağı	% 1
5	polen.itu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	abakus.inonu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
7	actaturcica.files.wordpress.com İnternet Kaynağı	% 1
8	mugla.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1

TEZ ETİK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “TRT Repertuvarında Bulunan Kadioğlu Çeşitlemelerinin Bağlama İcrası Yönünden İncelenmesi” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Dr. Öğr. Üy. Dilan AKINCI’nın sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Ali ALTINIŞIK

ÖNSÖZ

“TRT Repertuvarında Bulunan Kadioğlu Çeşitlemelerinin Bağlama İcrası Yönünden İncelenmesi” isimli araştırma Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Müziği Anasanat Dalı Yüksek Lisans Programı’nda tez olarak hazırlanmıştır.

Türk halk müziğinde zeybekler ile ilgili birçok araştırma ve çalışma yapılmıştır. Türk halk müziğinde önemli yeri olan Kadioğlu çeşitlemelerinin incelenmesi düşünülmüş, bu konu üzerinde bir çalışma yapılmıştır.

Araştırmada; öncelikle tez danışmanım Haliç Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Dilan Akıncı’ya araştırmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen, bilgi ve birikimlerinden faydalandığım hocam Çetin AKDENİZ’e değerli zamanlarını ayıran, bilgi ve birikimlerinden yararlandığım sayın Yücel PAŞMAKÇI ve sayın Mehmet ERENLER hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Eylül, 2022

Ali ALTINIŞIK

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

TEZ ETİK BEYANI	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI	4
3. GEREÇ VE YÖNTEM	5
3.1. Çalışmanın Amacı ve Tipi	5
3.2. Çalışmanın Yeri ve Zamanı	5
3.3. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi	5
3.4. Veri Toplama Araçları	5
3.5. Verilerin Değerlendirilmesi	5
4. TÜRK HALK MÜZİĞİ.....	6
4.1. Türk Halk Müziği Hakkında Bilgi	6
4.2. Türk Halk Müziğinde Bağlama.....	8
4.2.1. Bağlamada Yöresel Tavrılar.....	10
5. TÜRK HALK MÜZİĞİNDE ZEYBEKLER	12
5.1. Zeybek ve Efelik Kavramları Hakkında Bilgi.....	14
5.1.1. Zeybek Kelimesi Kökeni	14
5.1.2. Efe Kelimesi Kökeni.....	16
5.2. Muğla ve Aydın Yöresi Hakkında Bilgi.....	16
5.2.1. Muğla Yöresi ve Müziği	16
5.2.2. Aydın Yöresi ve Müziği.....	17
5.3. Müzikal Anlamda Zeybekler.....	18
5.3.1. Zeybek Tezene Tavrı ve Bağlamada İcrası.....	19
5.3.2. Zeybekleri Bağlamada İcra Ederken Kullanılan Teknikler	23
6. KADIOĞLU ÇEŞİTLEMELERİ.....	25
6.1. TRT Repertuvarındaki Kadioğlu Çeşitlemeleri Ve İncelenmesi	26
6.2. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 41):.....	27
6.3. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 70).....	31
6.4. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 185).....	34
6.5. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 288):.....	37
6.6. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 482):.....	40
6.7. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 513):.....	42
6.8. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 558):.....	45
6.9. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 402):.....	50
7. SONUÇLAR	53

8. ÖNERİLER	55
KAYNAKLAR	56
EKLER.....	59
ÖZGEÇMİŞ.....	63

KISALTMALAR

TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
Yy	: Yüzyıl
Cm	: Santimetre
No	: Numara
Rep	: Repertuvar
THM	: Türk Halk Müziği
Tv	: Televizyon

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 6.1. TRT Repertuvarında Bulunan Kadioğlu Zeybeklerinin Listesi.....	26
--	----

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 5.1. Muğla İl Haritası.....	17
Şekil 5.2. Aydın İl Haritası.....	18
Şekil 5.3. En Çok Kullanılan Zeybek Tezene Tavırlarının Dizek Üzerinde Gösterimi.....	19
Şekil 5.4. İcra Örneği 1.....	21
Şekil 5.5. İcra Örneği 2.....	21
Şekil 5.6. İcra Örneği 3.....	22
Şekil 5.7. İcra Örneği 4.....	22
Şekil 5.8. İcra Örneği 5.....	22
Şekil 5.9. Çırpma Tezene	23
Şekil 5.10. Tril Tezene.....	23
Şekil 5.11. Çarpma Tekniği.....	24
Şekil 5.12. Çekme Tekniği.....	24
Şekil 6.1. 41 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu.....	27
Şekil 6.2. 41 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu.....	28
Şekil 6.3 Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:41) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.....	29
Şekil 6.4. 70 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu.....	31
Şekil 6.5. 70 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu.....	32
Şekil 6.6. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:70) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.....	33
Şekil 6.7. 185 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu.....	34
Şekil 6.8. 185 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu.....	35
Şekil 6.9. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:185) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.....	36
Şekil 6.10. 288 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu.....	37
Şekil 6.11. 288 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu.....	38
Şekil 6.12. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 288) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.....	39
Şekil 6.13. 482 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu.....	40
Şekil 6.14. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:482) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.....	41
Şekil 6.15. 513 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu.....	42
Şekil 6.16. 513 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu.....	43
Şekil 6.17. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:513) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.....	44
Şekil 6.18. 558 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu.....	45
Şekil 6.19. 558 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu.....	46
Şekil 6.20. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:558) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası	49
Şekil 6.21. 402 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu.....	50
Şekil 6.22. 402 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu.....	51
Şekil 6.23. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:402) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.....	52
Şekil 7.1. Notasyon ve icra farklılıkları.....	54

TRT REPERTUVARINDA BULUNAN KADIOĞLU ÇEŞİTLEMELERİNİN BAĞLAMA İCRASI YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

ÖZET

Zeybekler, Türk halk müziğinde önemli bir yere sahiptir. Genellikle yörede zurna, klarnet gibi çalgılarla icra edilmiştir. Bağlamayla icrası ise zurna ve klarnetten uyarılama biçiminde olmuştur. Üflemeli enstrümanlarla icra edilen müziğin telli ve mızraplı bir saza uyarlanması sazın yapısından kaynaklı farklı icra biçimleri ortaya çıkmıştır. Zurnanın üflediği uzun sesler bağlamada trıl ve çırpma tezene ile karşılık bulmuştur. Bu sebeple bağlamada da “zeybek tezene tavrı” olarak bir icra biçimi ortaya çıkmıştır.

Çalışmada öncelikle TRT Türk halk müziği repertuvarında bulunan Kadioğlu çeşitlemeleri tespit edilerek incelenmiştir. TRT’de kullanılan notalar genel bir zümreye hitap ettiği için tezene biçimleri, icra özellikleri genellikle sade biçimde yazılmıştır. Tavrı özelliği olan eserler ise icra esnasında meşk yöntemi ile uygulanmıştır. Ancak zamanla usta-çırak yönteminin kaybolmaya başlamasıyla yöresel icra ve tezene tavırları da kaybolmaya ya da yanlış icra edilmeye başlanmıştır. Bu sebeple halk müziğinde meşk usulü icra önemli bir yerdedir. Çalışmada; tespit edilen zeybeklerin notalarının yeniden yazılması ihtiyacı, yöreye hakim olmayan icracıların da eserleri yöresel tavıra uygun olarak icra edebilmesi açısından gerekli olduğu düşünülerek yazılmıştır.

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmış olup, gerekli literatür taramaları yapıldıktan sonra repertuvardaki 8 Kadioğlu çeşitlemesi belirlenmiş ve incelenmiştir. Repertuvardaki nota ile icradaki farklılıklar kıyaslanmış, tablolar oluşturularak incelenmiştir.

Çalışmanın giriş bölümünde, Türk halk müziği ve zeybekler ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde, literatür araştırması olarak kullanılan kaynaklar gösterilmiştir.

Üçüncü bölümde, gereç ve yöntemlerden bahsedilmiş, çalışmanın amacı, yeri, zamanı, evreni, örnekleme ve değerlendirme süreci hakkında bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde Türk halk müziği hakkında genel bilgiler verilmiş, halk müziğinde bağlamanın ve yöresel tezene tavırlarının önemi vurgulanmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde zeybek ve efelik kavramları hakkında genel bilgiler verilmiş, Kadioğlu çeşitlemelerinin derlendiği Aydın ve Muğla yörelerinin müziği hakkında bilgi verilmiştir.

Çalışmanın altıncı bölümünde ise Kadioğlu çeşitlemeleri hakkında bilgiler verilmiş ve icra yönünden incelenmiştir. Repertuvardaki Kadioğlu çeşitlemelerinin icrası notaya alınmış ve repertuvar notası ile icradaki nota farklılıkları karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlama, Kadioğlu, , Tavrı, Zeybek.

ANALYSIS OF KADIOĞLU DIVERSIFICATIONS IN TRT REPERTOIRE FROM THE POINT OF BAGLAMA PERFORMANCE

ABSTRACT

Zeibeks have an important place in Turkish folk music. It was usually performed with instruments such as zurna and clarinet in the region. As for the baglama, the performance was in the form of conformation from zurna and clarinet. In the adaptation of music originally performed with wind instruments to a stringed and plectrum instrument, different kinds of performance have emerged originating from the structure of the instrument. Long sounds blown out by the zurna are replaced as “tril” and “çırpma” on the baglama. Therefore, a performance style called "Zeibek plectrum style" has emerged on the baglama too.

In the study, primarily, Kadioğlu diversifications in TRT Turkish folk music repertoire were identified and examined. Since the notation used in TRT appeals to a general coterie, the forms of the plectrum and the performance characteristics are usually written in a simple form. As for the works that have style characteristics, they were applied with the “meşk” method during the performance. However, with the disappearance of the master/apprentice system over time, local performance and plectrum styles began to be lost or performed incorrectly. Therefore, the “meşk” method of performance has an important place in folk music. In this study, the need to rewrite the notes of the identified zeibek pieces was considered necessary for the performers who are not acquainted with the region to perform the works in accordance with the local style.

In this study, the survey model was used, and after the essential literature review, 8 Kadioğlu diversifications in the repertoire were identified and examined. The discrepancy between the notes in the repertoire and the performance were compared and examined by creating charts.

In the introduction chapter of the study, brief information about Turkish folk music and zeibeks are given.

In the second chapter, the sources used as literature research are shown.

In the third chapter, appliances and method are referred, and information about the purpose, place, time, nature, sample, and consideration process of the study is given.

In the fourth chapter of the study, overall information about Turkish folk music is given, and the importance of the baglama and local plectrum styles in folk music is underlined.

In the fifth chapter of the study, general information about the notions of zeibek and efelik is given, and information about the music of Aydın and Muğla regions where Kadioğlu diversifications were collected is also given.

In the sixth chapter of the study, information about Kadioğlu diversifications were given and examined from the point of performance. The performance of Kadioğlu diversifications in the repertoire were notated and the differences between the repertoire notes and the notes in the performances were compared.

Key words: *Baglama, Kadioğlu, Style, Zeibek.*

1. GİRİŞ

Türk halk müziği; Anadolu coğrafyasının duygu ve düşüncelerini en yalın ve doğru şekilde aktaran türdür. Toplumların birbirlerinden etkilenmesi, töreleri, adetleri, kültürleri halk müziğinin zenginleşmesine katkı sağlamıştır.

Halk müziği, bölgeden bölgeye farklı şekilde gelişmiştir. Bölgelerin yaşamsal özellikleri müziğe de farklılık olarak yansımıştır. Müziğin doğal bir süreç ile gelişmesi, o bölge hakkında fikirler vermektedir. Her bölge kendine ait müziğini ve halk dansını oluşturmuştur. Mustafa Hoşsu Türk halk müziği ile ilgili şu cümleleri kullanmıştır:

“Türk halk müziği, çok orijinal ve zengin bir müziktir. Modalmetrik yönden olduğu kadar, yapı ve form bakımından da büyük özellik ve güzellik taşımaktadır. Zengin ve çeşitli çalgılara sahiptir. Diğer taraftan, vokal müziğin terennüm etmediği konu yok gibidir. En basit konulardan, en yüksek konu ve olaylara kadar her şey, Türk Halk Müziğinin terennüm alanına girmiş bulunmaktadır. Halkımız, bazen; Estergon, Belgrat, Selanik, Budin, Cezayir gibi Türk egemenliğinin sürdüğü ve at üstünde kılıç oynattığı yerler için, bazen; Köroğlu, Genç Osman, Murat Reis ve Gazi Osman Paşa gibi yiğitler üstüne türküler yakmıştır. Gün olmuş, yurdun dağına-taşına, uçan kuşuna, gün olmuş, burcu burcu Anadolu kokan çiçeğine ve nice güzellikler, sevgiler üstüne türküler söylemiş, bununla da yetinilmemiş, ahlak, fazilet, felsefe, türkülerle konu olmuştur. Görülüyor ki, Türk halkı, muazzam bir sosyal fonksiyona sahip, halk ruhunun ses halinde aynası ve ifadesi olan bir sanat yaratmıştır” (Hoşsu, 1997:5).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda Hoşsu (1997), Türk halk müziğinin yapı ve form bakımından zengin bir müzik türü olduğunu savunmuştur. Aynı zamanda her türlü konunun, Türk halk müziğinin ilgi alanına girdiğini örnekleyerek aktarmıştır.

Karkın (2014), Türk halk müziğinin, bölgelerin farklı yapılarının, sanatsal anlamda da etkilerinin görüldüğünü, bu sebeple bölgeden bölgeye halk müziğinde, halk oyunlarında farklılıklar olduğunu ve bu farklılıkların müzik dışındaki sanat dallarına da yansındığını ifade etmiştir.

“Bölgelerin farklı özellikleri, sanatsal anlatımlarına da yansımaktadır. Duyguların ve düşüncelerin anlatımına paralel olarak, geniş yerleşim alanlarımızdan elde edilen sanatsal ağırlıklı el sanatları ürünlerini, yöre halkının yaşam biçiminin yansıması olarak değerlendirebiliriz. Örneğin, bir yöremizde üretilen halı ve kilim motiflerinin başka yörelerde üretilen halı ve kilim motiflerinden farklı olduğu gözlenmektedir. Bu farklılıklar diğer sanat dallarında da belirgin bir biçimde hissedilir. Örneğin, bir yörede oynanan halk oyunları, başka bir yörenin halk oyunlarına benzemez. Yine bir bölgeye ait halk türküsü, başka bir yörenin halk türküsünden farklıdır. Çünkü halkın yaşam biçimleri sanatına yansımaktadır.” (Karkın, 2014:2).

Türk halk müziği eserleri sözlü aktarım yoluyla nesilden nesile aktarılır. Derleyici kişi, yöre halkından dinlediği eseri kayıt altına alır ve notasını tasnif eder. Böylelikle sözlü olan kaynak yazılı kaynağa dönüşür. TRT repertuvarında bulunan halk müziği ezgilerinin çoğu derleme çalışmaları sayesinde tespit edilmiştir.

Türk halk müziği, bölgeden bölgeye farklı türlerde gelişim göstermiştir. Bu türlerden biri de zeybeklerdir. Karahasan (2003), zeybeklerle ve zeybek kelimesinin kökeni ile ilgili şu açıklamaları yapmıştır: Zeybekler iki ana grupta incelenebilir. Bunlar ağır zeybekler ve kıvrak zeybeklerdir. Ege bölgemizde bulunan zeybeklerin kelime kökeni ise sekban ya da seymenden geldiğini ve bununda hudut bekçisi uç beyi anlamında kullanıldığı bir söylencedir. Zeybek kelimesi Türkçe’den Yunanca’ya geçmiş Öztürkçe bir kelimedir.

Zeybekler, notaya alınırken daha çok zurna ve klarnetten notaya alınmışlardır. Üflemeli çalgılar, icra biçimi olarak uzun seslerin kullanılabildiği ve kendilerine özgü çeşitli nüansları barındıran çalgılardır. Bu sebeple bağlamaya uyarlanırken birtakım bağlamaya özgü tekniklerin kullanılması gerekmektedir. İcra edecek kişinin zeybek tezene tavrına ve bağlamaya özgü tezene tavırlarına hakim olması gerekmektedir. Kadioğlu çeşitlemeleri de çoğu zeybekte olduğu gibi zurna ve klarnetten notaya alınmıştır. Bundan ötürü icra edilmesi iyi bir saz hakimiyeti gerektirmektedir.

Çalışmada kullanılan notalar, TRT Türk halk müziği repertuvarından referans alınmıştır. Nota programı olarak Sibelius programı kullanılmış, repertuvarındaki notalar ile icrada uygulanan tezene tavırları kıyaslanmıştır.

Bu çalışmanın yapılma amacı, Türk halk müziğini ve yöresel tavırları anlamak, örneklendirmek ve zeybeklerle ilgili araştırmaları da kullanarak Kadioğlu çeşitlemelerini kendi içinde ve bağlama özelinde zeybek tezene tavrı ile icra edilmesini incelemektir. Özellikle tavrı ile icra edilen eserlerde TRT repertuvarındaki

sade nota yazımı, tavıra hakim olmayan bağlama icracıları için zordur. Repertuvarda neden sade yazıldığı konusunda fikirler kaydedilmiştir. Makamı, karar sesi, derleyici ve notaya alan kişileri hakkında bilgiler verilmiş ve tezene tavrının uygulanışı hakkında incelemeler yapılmıştır.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Mehmet Ali Türk (2012) tarafından yapılan “Aydın yöresine ait 9/4’lük zeybeklerde yöresel ve TRT ritim saz icralarının karşılaştırılması” adlı yüksek lisans tez çalışmasında zeybek müziklerinin, ritim saz icraları konusunda yöresel icralar ile TRT icralarının benzer ve farklı yönlerinin belirlenmesi ele alınmıştır. Bu çalışma Aydın yöresi zeybekleri ve icra bakımından önemli bir çalışmadır. Bu çalışmada bulunan zeybeklerle ilgili müzikal açıdan yapılan araştırmalar ve icra analizlerinden faydalanılmıştır.

Sevilay Gök (2011) tarafından yapılan “Teke Yöresi Ve Muğla Zeybeklerinin Tür, Ayak, Tavır, Usul Ve Söz Yönünden İncelenmesi “ adlı yüksek lisans tez çalışmasında teke yöresi ve Muğla zeybekleri tür, tavır ve sözleri incelenmiştir. Bu çalışma zeybek tezene tavrı bakımından yol gösterici bir çalışma olmuştur. Bu çalışmada bulunan zeybeklerle ilgili yapılan araştırmalar ve zeybek tezene tavrı ile ilgili araştırmalardan faydalanılmıştır.

M. Emre Tufan (2010) tarafından yapılan “Manisa Yöresine Ait Zeybek Ezgilerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışması, Manisa yöresine ait ellidokuz zeybek ezgisi, karar sesi, ses sahası, kullanılan diziler ve usul yapıları bakımından analiz edilmiş ve ezgilerin karakteristik yapıları incelenmiştir. Bu çalışma Manisa yöresine ait zeybek ezgilerinin icrasını gösteren faydalı bir çalışma olmuştur. Çalışmadaki analiz yöntemi, yapılan bu çalışmaya yol gösterici olmuştur.

Erkan Beyter (2013) tarafından yapılan “Mehmet Erenler’in Bağlama İcrasının Altı Zeybek Üzerinde Analizi ve Notaya Aktarılması” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Mehmet Erenler’in icrası incelenip altı zeybeğin analizinin yapılması önemli bir çalışma olmuştur. İncelenen eserler arasında Aydın Kadioğlu zeybeğinde mevcuttur. Bu çalışmadaki Aydın Kadioğlu zeybeği analizinden faydalanılmıştır.

Bu çalışmaya, daha önce yapılmış araştırmalar da incelenerek başlanmıştır. Özellikle zeybekler ve tezene tavırları üzerine yapılan araştırmalar incelenip, Kadioğlu çeşitlemeleri özelinde analiz yapılmıştır.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Çalışmanın Amacı ve Tipi

Çalışmanın amacı, TRT repertuvarındaki Kadıoğlu çeşitlemelerini bağlamada icra yönünden analiz ederek, TRT repertuvarı ve icra notası arasındaki farkları tespit etmek ve müzikal olarak incelemektir.

3.2. Çalışmanın Yeri ve Zamanı

Çalışma, 2021-2022 Eğitim-Öğretim Güz ve Bahar yarı yıllarında İstanbul'da yürütülecek olup, bahar döneminde teslim edilmesi planlanmıştır.

3.3. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evreni TRT Türk Halk Müziği Repertuvarı, örnekleme ise Kadıoğlu çeşitlemelerinin notalarıdır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışma yürütülürken doküman/kayıt incelemesi ve röportajlar kullanılacaktır.

3.5. Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışmanın sonunda temel ve makamsal analiz yapılacak olup, bağlamada icra şekli değerlendirilecektir.

4. TÜRK HALK MÜZİĞİ

4.1. Türk Halk Müziği Hakkında Bilgi

Toplumu yansıtan değerlerin en başında kültürleri gelmektedir. Bu kültürlerin başında ise müzik kültürü gelir. Müzik kültürü, ait olduğu coğrafya hakkında birçok fikir vermektedir. Türk halk müziği, Anadolu coğrafyasının önemli kültürel değerlerini barındıran bir müzik türüdür. Bununla ilgili Turhan, Kova (2012), “Değerler Eğitimi Açısından Türk Halk Müziği ve Halk Ozanları: Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özey Gönüm Bağlamında Bir İnceleme” adlı yazısında şu açıklamalara yer vermişlerdir:

Türk halk müziği; acıları, üzüntüleri, sevdaları, insan, doğa ve diğer canlılarla ilişkileri, insana dair her şeyi halkın kendi diliyle anlattığı müzik türüdür. Halk müziği ve halk ozanları bu duyguları aktarırken halk müziğine özgü yöresel tavır ve üslup kullanırlar. Aynı zamanda doğru ve yanlış, değerler ve ahlak anlayışı ile ilgili eğitim niteliği taşırlar (Turhan, Kova, 2012).

Turhan (1992), Türk halk müziğinin nesiller içinde günümüze ulaşması hakkında şu sözlere yer vermiştir:

“Belirli bir kültür içinde yaşayan bireylerin çeşitli konularda o kültüre özgü bilgileri vardır. Bunların yardımı ile bireyler nasıl davranılacağını, ya da bir davranışı nasıl yorumlayacaklarını bilirler. Kültürün ayrılmaz bir parçası olan müzikteki davranış ve yorumlarımızın kaynağını da, diğer alanlarda olduğu gibi yüzyıllar içinde süzülerek ve sayısız birçok değişikliklere uğrayarak günümüze dek özünü koruyan bilgi ve kavramlar oluşturur” (Turhan, 1992 s.276).

Atınç Emnalar (1998), Türk halk müziği hakkında şu sözleri söylemiştir: Müzik, edebiyat ve halk oyunları bir araya gelerek bir bütün oluştururlar. Halk müziğinde bu üçü arasında herhangi birinin önce gelmesi düşünülemez ve Türk halk müziğinin yöresel çeşitliliklerini düşünmek bile bu müziğin zenginliği hakkında bilgi verecektir.

Bir diğerk görüş olarak, Niyazi Yılmaz (1996) Türk halk müziğı hakkında řu sözleri ifade etmiştir: Türk halkının binlerce yıldır ortak yarattığı, doğumundan ölümüne, sevincinde ve acısında, düğününde ve bayramında, kısacası sosyal ve ekonomik kültürel hayatın her alanında ortak olarak yarattığı dilde, sayfalarca halk edebiyatı nazım türleri üretilmiştir. Anonim olan bu edebi değerler Türk halk müziğinin diline hakim ve önceliklidir.

Yılmaz'ın (1996) görüşleri doğrultusunda, Türk halk müziğinin eski bir geçmişinin olduğu ve halkın yaşamı boyunca mutluluklarında ve üzüntülerinde ortak olarak yarattığı bir dil olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca çok sayıda nazım türlerinin üretildiğine ve tamamen anonim olduğuna değinilmiştir.

Yücel (2011) Türk halk müziğinin, halk ile bir bütün olarak düşünülmesi gerekliliğini řu cümlelerle vurgulamıştır: Türk halk müziğı, halkın öz değerlerine hitap etmesinden ötürü halkın duygu, düşünce ve algılayışından ayrı düşünülemez. Dini konuların etkisi ile başlamış olan, sosyal alanlardaki birçok iletişim ağını ifade eden Türk halk müziğinin tanımını řu şekilde yapmak mümkündür: Klasik musiki yahut san'at musikisi dışında kalan, halk dehasının umumi, müşterek mahsulü olan ve bestekârları meçhul bulunan musiki.

Taptık (1977), Türk halk müziğı ile ilgili řu açıklamaları yapmıştır: Türk halk müziğinin yapısal ve melodik zenginliğı diğerk müzik türleri ile karşılaştırılamayacak kadar büyüktür. Bu zengin musiki, bugüne kadar kendi akışına bırakılmış ve sahip çıkılmamıştır. Bu sebeple nice halk türküleri unutulmuştur. Bugün elimizde olan türkülerin çoğunluğu Sayın hocamız Rahmetli Muzaffer Sarısözen'in çabaları sayesinde derlenmiş ve notaya alınmıştır.

4.2. Türk Halk Müziğinde Bağlama

Bağlama, Türk halk müziğinde önemli çalgılardan biridir. Her yöreye hitap edebilen ve her yörenin karakteristik duruşuna ayak uydurabilen bağlama, telli ve mızraplı bir çalgıdır. Genellikle altı yada yedi teli bulunur. Geniş bir ses aralığına sahiptir.

Kurubaş (2020), bağlama ile ilgili şu açıklamaları yapmıştır: Bağlama, Mezopotamya ve Anadolu bölgesinde dutar, dombra vs olarak bilinen benzer çalgılar ile beraber, geniş bir coğrafi alanda rastlanabilen, tarihsel süreçte Türk kültürünün Anadolu coğrafyasındaki askeri, siyasi ve kültürel egemenliğinde mevcut hali ile günümüze kadar gelen ezeli çalgılardan biridir.

Bağlama çalgısı Türk halk müziği kadar eskidir ve birçok bölgeye etkili bir biçimde yayılmıştır. Bağlamanın atası olan kopuzun XIV. Yüzyılda madeni tel takılmak ve bağırırsak kırıştan perdeler bağlanması ile oldukça geliştirilmiştir. Zamanla ise tel ve perde olarak, akort olarak değişikliğe uğramıştır (Ataman, 1970).

Özbek, Sun, Bayraktar, Tuğcular, Önder (1989), bağlama ile ilgili şu açıklamaları yapmışlardır: Bağlama ailesindeki çalgılar ülkemizde en yaygın kullanılan çalgılardır. Çeşitli isimlerde ve çeşitli boylarda tüm Türk dünyasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu çalgılara ülkemizin belli başlı yörelerinde bağlama, saz, divan sazı, meydan sazı, tambura, cura, çöğür, bozuk, ırızva, kopuz vs adlar verilmiştir.

Bağlama ile ilgili Haşhaş (2013), şu açıklamaları yapmıştır: Bağlama, Orta Asya'daki kopuzun değiştirilerek günümüze gelmiş halidir. Bu araştırmacılar tarafından genellikle kabul görmüş bir görüştür.

Mahmut R. Gazimihal, “Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız” adlı kitabında bağlama ve bağlamanın bölümlerini şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Bizde bağlama, vadesi kesinlikle kestirilemeyen bir dönemecten sonra orta boy saplı mızrap sazının sıfatı olmuştur. Evliya Çelebi’de bu ad henüz yoktur. Şu halde XVII. Yüzyıl sonlarında eski bir adın halk dilinde yerini bağlama tuttuğuna inanmamız gerekiyor. Terk edilmiş ad kopuzun kendisi olmak gerekmektedir” (Gazimihal, 2001 s.106)

Yukarıdaki görüşlerin bazılarına göre bağlama çalgısı, Orta Asya'daki Türkler'den günümüze gelmiştir ve atası kopuzdur. Zamanla daha geniş coğrafyalarda kullanılmıştır.

Halk müziği için önemli çalgılardan olan bağlama, her yörede kullanılmaktadır. Farklı boyutları olan bağlamaların tınları incelik ve kalınlık olarak değişmektedir. Bu da beraber icra edildiklerinde büyük zenginlik katmaktadır. Bağlama ailesi, çeşitli boylarda ve tınılarda çalgılardan oluşmaktadır. Bu çalgılar, tel kalınlıkları ve akort düzeni olarak değişiklik gösterirler.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'nün (2011) "Anadolu Halk Çalgıları, Telli Çalgılar" adlı kitabında bağlama ailesi ile ilgili şu açıklamalar yapılmıştır:

Divan: Bağlama ailesinde en kalın sesli çalgıdır. Genellikle tezene ile icra edilir. Tekne boyu genellikle 49 cm civarlarındadır.

Tambura: Bağlama ailesinde en yaygın olarak icra edilen çalgıdır. Halk arasında genellikle saz, bağlama, çöğür gibi adlar verilmiştir. Farklı boyutlarda üretilir. Curadan büyük, divandan küçük bir çalgıdır. Tekne boyu genellikle 38 cm civarlarındadır.

Cura: Bağlama ailesinin en ince sesli çalgısıdır. Çeşitli boylarda curalar vardır. Tekne boyu genellikle 25 cm civarlarındadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011).

Kınık (2011), bağlama ile ilgili şu sözleri ifade etmiştir:

"1980'li yılların sonlarında Türkiye'de popüler kültür ve müzik üzerine araştırma yapan ve bu konuda doktora tezi hazırlayan "Martin Stokes"(2009) daha sonra yayınladığı "Türkiye'de Arabesk Olayı" adlı bu eserinde Türk müziğini anlamak için öncelikle işe bağlamayı tanıyarak başlanması gerektiğine vurgu yapmış, kendisi de bağlama çalmayı öğrenerek bağlamanın önemini bir batılı gözüyle belirtmiştir." (Kınık, 2011 s.221)

Kınık'ın (2011) görüşleri doğrultusunda, bağlamanın Türk müziğindeki önemi vurgulanmış ve Türk müziğini tanımak için önce bağlamanın tanınması gerektiğine değinilmiştir. Bu açıklama bağlamanın Türk müziği açısından önemini göstermektedir.

4.2.1. Bağlamada Yöresel Tavrılar

Halk müziğinin en önemli özelliklerinden biri yörelere has söyleme ve icra biçimleridir. Bağlama ile yapılan, yörelerin kendine has olarak icra edilen tezene tekniklerine ise yöresel tavrılar denmektedir. Yöre halkının hissiyatına özgü olarak ortaya çıkan bu tezene teknikleri, yöreye ait bu eserlere zenginlik katmaktadır.

Geleneksel bağlama icrasında, önemli belli başlı tavrılar arasında zeybek, deyiş-semah, Yozgat, Konya, Kayseri, Ankara, silifke-mut, halay, horon, karşılama gibi tavrılar ilk akla gelenlerdendir. Bu tavlılarda kullanılan tekniklere de isimler verilmiştir. Yozgat tavrında kullanılan tekniğe “tarama”, zeybekte “çırpma”, Ankara’da “takma”, Konya tezene tavrındaki tekniğe ise “takmalı çiftleme” gibi isimler verilmiştir (Öztürk, 2006).

Yukarıdaki düşünceye göre tavrı; tarama, çırpma, takma gibi teknikler kullanılarak uygulanan, o yörenin eserlerini icra ederken hakim olunması gereken önemli bir unsurdur.

Öztürk (2006), yaptığı açıklamalar doğrultusunda bağlamanın sadece bir melodi çalgısı olmadığını, zengin ve ritim çalmaya elverişli bir enstrüman olduğunu savunmuştur. Tavırlı çalımın ise bu ritmik yapıyı icraya uyarlamak amacıyla kullanıldığını, bu durumun bağlamanın melodik ve polifonik yönüne nitelik kazandırdığını aktarmıştır.

Yukarıdaki bilgiler doğrultusunda, yöresel tavrıların önemi vurgulanmış ve bağlamanın sadece melodi icra etmek için değil, aynı zamanda tezene tavrıları kullanılarak çok sesli ve ritmik bir enstrüman niteliği kazandığı savunulmuştur.

Bir yöreye ait eseri icra etmeden önce, o yörenin tavrına hakim olunması gerekmektedir. Aynı zamanda bir tezene tavrı icra edilirken tezene dışında, parmaklarında yapması gereken birtakım bağlamaya özgü teknikler olabilmektedir. Bunlar çarpmalar, kıstırmalar gibi teknikler olabilir.

Bağlamada yöresel tavrılar küçük farklarla birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Örneğin tezenenin yukarıda ya da aşağıda bitmesi bunlardan biridir. Genelde bağlamadaki yöresel tavrılar yörelere göre özellikler içermelerine rağmen bir tavrın içinde diğer tavrın mızrabını görmek mümkündür (Algı, 2006).

Köyoğlu (2002), yöresel tezene tavırları hakkında şu açıklamaları yapmıştır: Yozgat, Kayseri ve zeybek tavırları aynı kalıpları içeren, kalıplaşmış bir yapıda değildir. Konya ve Tekede ise bir bütünlük içinde hareket eden tezene vuruşları mevcuttur. Yozgat, Kayseri ve zeybek tezenesi, varlıklarını eserin bütünlüğü içinde belli ederken, Teke ve Konya tezenesi ise birim zamanın her notasında belli eder.

5. TÜRK HALK MÜZİĞİNDE ZEYBEKLER

Türk halk müziği denildiğinde akla birden fazla tür ve halk oyunu gelir. Kültürel birçok etkinlikte bu tür ve oyunlar görülür. Her ne kadar bölgeden bölgeye değişim gösterse de, bölgeler arasında etkileşim olmuştur. Bu türlerden biri de zeybeklerdir. Zeybekler sıklıkla Ege ve Akdeniz bölgesinde görülmekle beraber, Orta Anadolu, Rumeli ve Ankara gibi farklı yörelerde de görülür.

Erkan'a (2015) göre, zeybekleri oluşturan temel öğelerin öncelikle dokuz zamanlı olması, ardından hızının largo ya da moderato olması gibi birtakım süreçleri barındırması gerektirdiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda kahramanlık öğelerini içermesi, kendine has tezenesinin olması gibi özelliklerin zeybekleri oluşturan önemli unsurlar olduğunu söylemiştir.

Uğurlu (2009), zeybekleri şöyle ifade etmiştir; zeybek, Batı Anadolu'nun dağlık bölgelerinde bir efenin yanında bulunan yiğitlere denmektedir. Delikanlı olanlara ise kızan denir. Aynı zamanda zeybek, Batı ve Orta Anadolu'da müzik eşliğinde oynanan halk oyunudur ve oyun oynanırken icra edilen eserlerdir. Aydın, Muğla, Çanakkale, Balıkesir, Manisa, Burdur, Denizli, İzmir, Bursa, Uşak ve Kütahya yörelerinde yaygın olarak oynanmaktadır. Uğurlu aynı zaman da zeybekleri kendi içinde tek, çift, toplu ve ağır zeybek olarak dörde ayırmıştır.

Aktüze (2003), “Ansiklopedik Müzik Sözlüğü” kitabında Zeybek kelimesinin tanımını şöyle açıklamıştır:

“Ege Bölgesine özgü, -Yunanca da Zeybekiko (Sayvakikos, Zaypakikos) adıyla geçen, Rodos'ta Turkiko denilen ulusal elbiselerini giymiş, silahlarını kuşanmış efelerin yere diz vuruşla ağırbaşlılığı, vakurluğu yansıttıkları, bir tarihsel teoriye göre de eski çağ Anadolu'sunda bağ bozumunda üzüm küfelerini yere diz vurarak yapılan saygı hareketinden kaynaklanan, dokuzlu ölçüde, aksak ritimli, ağır, heybetli (erkek zeybeği, 9/2, 9/4'lük ölçüde) ve yürük (hızlıca, 9/8, 9/16'lık ölçüde, türkü söylenen, kadın zeybeği olarakta adlandırılan) 2 türde oynanan halk dansı. Açık havada davul, zurna, bazen klarnet, kapalı yerlerde divan sazı ve darbuka eşliğinde

oynanan bu otantik Anadolu kaynaklı dansı C. R. REY gibi bestecilerimizde değerlendirmiştir.” (Aktüze, 2003:724).

Zeybek oyunu oynanırken, öncelikle müziksiz yürüme ile başlar. Yürüme ikinci kez tekrarlandıktan sonra diz üstüne çökme, dönme, yere elle vurma gibi hareketler ile gurur ve cesaret gibi anlamlar ifade eden duruşlar sergilenir ve tekrardan yürüme ile son bulur (Uğurlu, 2009).

Zeybekler, oynanışı ile kahramanlıklarıyla ün salmış, halkı koruyan efeleri temsil eder. Bu yüzden yörede bu oyunu oynayan kişilerin heybetli ve coşkuyla oynaması önemlidir. Efelerle ilgili birçok şiir ve türkü yazılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

“Şu Dalma’dan geçtin mi
Soğuk sular içtin mi
Efelerin içinde
Yörük Ali’yi seçtin mi

Hey gidinin efesi
Efelerin efesi...”
(Uğurlu, 2009)

“Uzun olur aman efelerin bıçağı
Beş yüz dirhem Trablus kuşağı
Yaman olur şu İzmir’in uşağı...”
(Uğurlu, 2009)

Köyoğlu (2002), zeybek kavramının tanımını şu sözlerle yapmıştır: Zeybek; yiğit, mert, sözüne güvenilir anlamına gelir ve tarihsel akışta bir kimliğin ve kişiliğin simgesidir. Halk müziğinde zeybek, kendine özgü bir tür olan halk oyununun ismidir. Sözlü ve sözsüz oyun havası örnekleriyle Ege ve Akdeniz bölgemizi kapsayan geniş bir alana yayılmışlardır. En önemli özellikleri dokuz zamanlı ritmik yapılarının olmasıdır. Fakat her dokuz zamanlı türkü ya da oyun havası zeybek değildir.

5.1. Zeybek ve Efelik Kavramları Hakkında Bilgi

Zeybek, Batı Anadolu Bölgesine ait bir halk oyunudur. Kalabalık şekilde oynanabildiği gibi tek kişiyle de oynanabilir. Kalabalık şekilde oynanırken daire ya da yarım daire şeklinde oynanır. Oyuncular el ele ya da kol kola tutunmazlar (Yücel, 2011).

Batı Anadolu'da Aydın ve çevresinde “efe” sözcüğü en yaygın olarak ağabey anlamında kullanılır. İkinci kullanılan anlamı mert, cesur, ağırbaşlı şeklindedir. Üçüncü kullanım alanı kadınların eşlerine efem dediği görülmüştür. Dördüncü anlamı ise efeler derneğine üye kişilere denilmesidir. Beşinci anlamı da erkeklerin birbirlerine sesleniş biçimidir (Mirzaoglu, 2014).

Üsküp'e (1992) göre, efe kelimesi Anadolu'da birçok anlamda kullanılmıştır. Ege Bölgesi'nde köydeki yiğit delikanlılar için kullanılırken, ağabey ve efendi anlamında da kullanılmaktadır. Efe kelimesinin kullanım farklılıklarına göre yapılan araştırmalarda halk dilinde dört farklı şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bunların ilki 'koca' anlamında, ikincisi 'ağabey' anlamında, üçüncüsü 'üstünlük, liderlik' anlamında ve dördüncüsü ise 'zenginlik, varlık ve güç' anlamında kullanıldığı tespit edilmiştir. Efe kelimesinin bu kullanımlarının Batı Anadolu'da ortaya çıktığı ve farklı bölgelerde yaygınlaştığı düşünülmektedir.

5.1.1. Zeybek Kelimesi Kökeni

Zeybek kelimesinin kökeni ile ilgili birden fazla teori ortaya atılmıştır. Akdoğan'ın (2001) zeybek kelimesinin kökeni ile ilgili görüşleri şu şekildedir: Eski yıllarda Türkler'in güçlü, kuvvetli ve koruyucu anlamında kullandıkları saybek kelimesi, yıllar içinde önce saybak, ardından seybek, seybak, zeybak ve zeybek şeklinde değişime uğramıştır.

“Zeybek kelimesinin kökeni saybak kelimesidir. Anlamı da güçlü koruyucu demektir. Bu kelime Türkçenin ses uyumu gereği önce saybak (şaybak), Hammer'de ise şeybek (seybek) olarak telaffuz edilmiştir. “XI. yüzyılda Efes ve İzmir Beyliklerinin Bizanslılar tarafından İzmir'de yapılan bir katliamla dağıtılması sonucu Menderes Havzası'na ve Denizli Dağları'na çekilen Türklerin içindeki saybaklar bu dağlara yerleşmişlerdir. Bizanslılarda bu yüzyıldan başlamak üzere saybakların bulunduğu dağları Salbakos Dağları olarak adlandırmışlardır. Biraz önceki açıklamaların ışığında saybak olarak okunması gereken, dolayısıyla Saybak

Dağları olarak ismi geçen dağ ise, bugün Babadağ olarak anılmakta olup Denizli iline bağlı Sarayköy arasında bulunmaktadır” (Emnalar, 1998 s.326-327).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, Emnalar (1998) ve Akdoğu (2001), zeybek kelimesinin “saybak” ve “saybek” kelimelerinden geldiğini savunmuştur ve bu kelimenin güçlü, koruyucu anlamına geldiğini vurgulamışlardır.

Eyip Koca’ya (2009) göre; Dr. Tahir Kutsi, zeybek sözcüğünün Türkçe kökenli olduğunu öne sürmüştür. Bizanslı tarihçi Parhimeres’i tanık göstererek, Aydın’ın Salmpakis Mantahias adlı komutan eliyle Türkler’in geçtiğini söyler. Asıl adı Gazi Menteşe olan komutan Salmpakis ünvanıyla anılmaktadır. Yiğitlik, Mertlik anlamına gelen Saybak sözcüğünün o dönem de zamanla yumuşayıp incelenerek Zeybek kelimesine türediğini söylemiştir. Aynı zaman da Orta Asya’da ve Türkistan’da Zeybek, Saybak, Seybek adlarında köylerin olduğunu savunmuştur. Yine aynı araştırmaya göre, Zeybek kelimesini yabancı halklara bağlayanlar da olmuştur. Örneğin Halikarnas Balıkcısı lakabıyla tanınan Cevat Şakir Kabaağaçlı ise zeybek kelimesinin kökeninin Lydiaca “obekkos”, “to bekkos” ve “ibakhi” kelimelerinin zaman içinde “zeybek” sözcüğüne dönüştüğünü söylemiştir.

Akdoğu’ya (1998) göre zeybek kelimesi; sağlam, koruyucu anlamındaki Saybek kelimesinden önce Saybak kelimesine, ardından Zaybak kelimesine dönüşmüştür. 19. yy’dan sonra da önce Zeybak, ardından da Zeybek olarak telaffuz edilmeye başlanmıştır.

Zeybek kelimesi, yaygın düşünceye göre Arapça’da çevik insanlara verilen bir ad olan “Zibaki”den geldiği düşünülmektedir. Bu anlamda zeybek kelimesi, “güçlü, çevik kişi” anlamına gelir (Veren, 2014).

Hüseyin Kazım Kadri’ye göre Türk lughatında zeybek kelimesi, Güney Marmara ve Ege Bölgesinde ‘kardeş, arkadaş’ anlamında kullanılır. Zeybek kelimesinin ‘Sekban’ ya da ‘Seymen’den geldiğini ve Seyme’nin hudut bekçisi ve uç beyi anlamında kullandığı düşüncesi mevcuttur. Zeybek, Türkçe’den Yunanca’ya geçmiş Öztürkçe bir kelimedir (Tanses, 1997).

Gazimihal (1961) zeybek sözcüğü ile ilgili şu açıklamaları yapmıştır: Yunanca’da “b” sesi bulunmadığından, onların dillerinde Sayvakikos, Zaypakikos olarak Rodos’ta Türkikos’un aynı anlamda kullanıldığı ve sözcüğün aslının Saybak olup, bizim dilimizde inceliş ve özleşerek zeybek haline gelmiştir.

Zeybek kelimesi hakkında bu ve buna benzer birçok açıklama yapılmıştır. Kesin bir yargıya varılamamakla beraber, varsayımlar sonucu birtakım görüşler sunulmuştur. Bu görüşlerin bazıları zeybek kelimesinin Türkçe olduğunu savunurken, bazı görüşler ise yabancı kaynaklardan geldiğini savunmuştur.

5.1.2. Efe Kelimesi Kökeni

“Efe” kelimesi mertliği, yiğitliği ve kahramanlığı simgeler. Zeybeklerde en çok adını duyduğumuz efe sözcüğünün kökenini T. Kutsi Makal, “kardeş” anlamına gelen “aba”, “apa” sözcüklerinin zaman içinde “efe” sözcüğünü meydana getirdiğine inanır. Makal’a göre, Rumlarda korkusuz gençlere “ephebos” (efebos) denilmektedir. Ancak Türklerle iç içe yaşamış Rumların Türklerle etkileşimi sonucu bu kelimeyi Türkler’den almış olmalarını düşünmektedir (Makal, 1988).

Mehmet Özbek, Efe kelimesinin tanımını şu kelimeler ile ifade etmiştir: Kardeş, yiğit, kabadayı. Batı Anadolu köy yiğidi, zeybek (Özbek, 2009).

5.2. Muğla ve Aydın Yöresi Hakkında Bilgi

Çalışmanın konusu olan Kadioğlu çeşitlemelerinin Muğla ve Aydın yörelerinden derlendiği görülmüştür. Muğla ve Aydın yöreleri birçok zeybeğin derlenip notaya alındığı şehirlerdendir. Bunlar müzikal olarak zengin zeybeklerdir. Yöre halkının kendi kültürünü koruması, zeybek kültürünün yaşatılmasına ve birçok zeybek türünün repertuvara doğru şekilde aktarılmasında etkisi olmuştur.

5.2.1. Muğla Yöresi ve Müziği

Kadioğlu çeşitlemeleri, Muğla ve Aydın yörelerinden derlenmiştir. Muğla ili, Anadolu’nun güneybatısının yani Karya bölgesinin en eski illerindendir. 1284 yılında Uç beylerden Menteşe Bey tarafından Türklerin hakimiyetine geçmiştir ve bu tarihten sonra “Menteşe” adıyla anılmıştır. Osmanlı topraklarına ise 1391 yılında Yıldırım Beyazıt tarafından katılmıştır. 1884 yılında 5 ilçe, 3 bucak ve 329 köyden meydana gelen Menteşe Sancağı 30 Ekim 1913’te Aydın’dan ayrılarak İl olmuştur ve Muğla adını almıştır (URL 1).

Muğla yöresi, zeybekler ve halk oyunları açısından oldukça zengindir. Bu özelliği diğer bölgeleri de etkilemiştir. Kadioğlu çeşitlemeleri, Kerimoğlu zeybeği,

Sabah Namazı zeybeği, Muğla zeybeği gibi birçok zeybek repertuvara Muğla şehrinden derlenerek eklenmiştir.

Şekil 5.1. Muğla İl Haritası

Kaynak: https://paintmaps.com/og_image/map_chart/map_chart_59c.png

5.2.2. Aydın Yöresi ve Müziği

Aydın ili ile ilgili ilk tarihi kayıtlara Hitit kaynaklarında rastlanmıştır. Tarihte bir sürü uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Aydın ili 12. yy'da Türklerin eline geçmiştir. 1282 yılında Menteşe Bey tarafından alınarak Menteşeoğulları topraklarına katılmıştır. 1426 yılında II. Murat tarafından Osmanlı topraklarına katılan Aydın, Anadolu eyaletine bağlı bir sancak olmuştur. Önce Güzelhisar adı ile anılan Aydın şehri, zamanla Aydın-Güzelhisarı adını almıştır. İlerleyen yıllarda ise sadece Aydın ismi ile günümüze gelmiştir (URL 2).

Muğla yöresi gibi Aydın yöresi de birçok zeybeğin derlendiği şehirlerdendir. Milas Zeybeği, Çakal Çökerten Zeybeği, Nazilli Zeybeği, Yörük Ali Zeybeği gibi birçok Zeybek, Aydın yöresine aittir. Yöre halkı zeybek oyununu kadın ve erkekler ayrı ayrı olarak oynadığı gibi, beraber de oynamaktadır.

Şekil 5.2. Aydın İl Haritası

Kaynak: https://paintmaps.com/og_image/map_chart/map_chart_11c.png

5.3. Müzikal Anlamda Zeybekler

Zeybekler, genellikle dokuz zamanlıdır. 9/2, 9/4 ve 9/8'lik usullerde görülürler. Ağır zeybekler, kıvrak zeybekler ve kırık zeybekler olarak üçe ayrılırlar. Ağır zeybekler 9/2 ve 9/4'lük usuldedir. İzmir, Manisa, Aydın, Muğla ve Teke yöresi dahil olmak üzere Güney Batı Anadolu bölgesinde görülürler. Kıvrak zeybekler 9/8'lik usuldedirler. Tüm Ege'de görülürler ve daha kıvraklardır. Kırık zeybekler de 9/8'lik usuldedirler. Kıvrak zeybeklerden oyun tavrı olarak daha farkı ve daha hızlıdır (Gök, 2011).

Gelenekte davul ve çift zurna ile icra edilen zeybekler, kapalı alanlarda ise kemane ve bağlama gibi çalgılarla icra edilmektedir. Günümüzde ise teknolojinin gelişmesi ile birlikte bağlamaya uyarlanmış bir zeybek ezgisini açık alanda da dinlemek mümkündür. Uyarlamalarda icracının çalgısına hakimiyeti ve icra kapasitesi önemlidir. Zurnanın kendine has vibratolarını bağlama da tarama tezene ile icra etmek için, icracının bileğindeki hakimiyet önem teşkil etmektedir (Erzincan, 2006).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda, bir zeybek eserini bağlamada doğru icra etmek için enstrümanı çalan kişinin enstrümana hakim olması, zeybek tezene tavrını doğru uygulaması, tarama tezene, çırpma tezene ve trıl tezene gibi bağlama üzerindeki tekniklere hakim olması önem taşıdığı görülmüştür. Geniş bir ses aralığına sahip olan zeybekler, genellikle en az 1 oktavdan oluşmaktadırlar.

Şekil 5.3'te ok yönleri, tezene vuruşunun ne yöne doğru olacağını belirtir. Uzun gösterilen oklar bütün telleri ifade eder. Kısa oklar ise tek tel üzerinde tezene vuruşu yapılacağını ifade eder. Şekil 5.3'te 1 numaralı motifte noktalı sekizlik ve ardından ikinci sekizliğe denk gelen vuruşta çırpma uygulanmıştır. 2 numaralı motifte birinci sekizliğe denk gelen vuruşta çırpma tezene uygulanmıştır. 3 numaralı motifte 1 numaralı motif gibi noktalı sekizlik ile başlamış, ardından çırpma kullanılmıştır. 4 numaralı motif üç sekizlik süre değerine sahiptir. Eserin 3 zamanlı süre değerine denk gelen motiflerde icra ederken kullanılmaktadır. 5 numaralı motif ise 2 numaralı motiften farklı olarak noktalı sekizlik nota yerine üç otuzikilik nota kullanılmıştır.

Repertuvarda notalar yazılırken ortak kullanım olduğundan genellikle sade bir yazım kullanılmıştır. Bir zeybek ezgisi, sadece notadaki gibi icra edildiğinde ortaya sade bir ezgi çıkmaktadır. Bu sebeple icracının yöresel icraya hakimiyeti, yöreyi tanınması ve tavrı notaya nasıl uygulayacağını bilmesi öneme sahiptir.

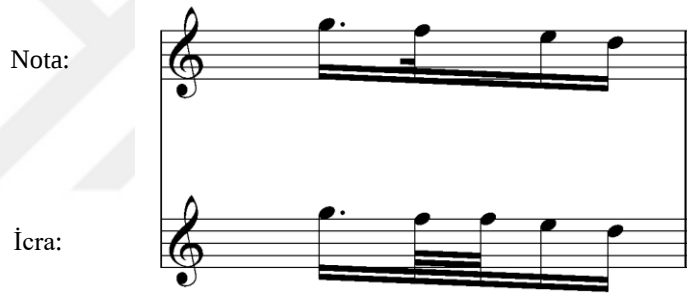
Türk müziğinde notasyon ve icra farklılıkları ile ilgili Beyter (2013), “Mehmet Erenler’in Bağlama İcrasının Altı Zeybek Üzerinde Analizi ve Notaya Aktarılması” adlı yüksek lisans tezinde Prof. Dr. Mutlu Torun’un şu açıklamalarına yer vermiştir: Batı müziğinde, her enstrüman için kendilerine ait partiler yazılır. Çok sesli müziğin gereği olan bu partiler, enstrümanların özellikleri düşünülerek yazılmıştır. Musikimizde ise, tüm sazlar tek tip notaya bakarak icra ederler.

Taptık (1977), halk müziğinin sade notaya alınması ile ilgili şu açıklamaları yapmıştır: Bazı türküler dışında bugünkü notalama sisteminde, türkülerin okunuş şekilleri dikkate alınarak notaya alınmıştır. Sazların ne yapması gerektiği, türkünün nasıl bir tavırla çalınması gerektiği ile ilgili not düşünülmemiştir ve icra edenin kişisel yorumuna bırakılmıştır. Günümüzde halk müziğinin çağdaş aşaması olarak görülen koral çalışmalarda, eski sistem notalama yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple çeşitli enstrümanların olduğu topluluklarda türkülerin notaları, her çalgının özelliğine göre ayrı yazılmalıdır.

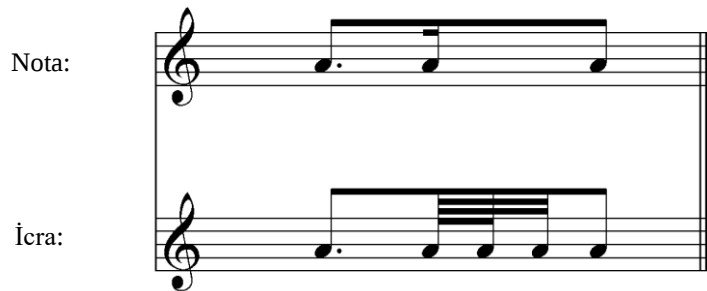
Şekil 5.4 İcra Örneği 1

Bir zeybek ezgisinde şekil 5.4'ün üst motifinde olduğu gibi yazılan bir noktalı sekizlik ve bir onaltılık nota, zeybek tezene tavrı uygulandığında alt portede olduğu gibi icra edilir. La notasının değeri değişmeyip, sol notasında çırpma tezene kullanılır.

Şekil 5.5 İcra Örneği 2

Bir zeybek ezgisinde şekil 5.5'de üst motifteki gibi yazılan bir noktalı onaltılık, bir otuzikilik ve iki onaltılık değerindeki notaları, aşağıdaki motifte olduğu gibi ikinci onaltılık notasında çırpma tezene kullanılarak icra edilir. Bu sebeple fa notası iki altmışdörtlük süre değerinde icra edilir.

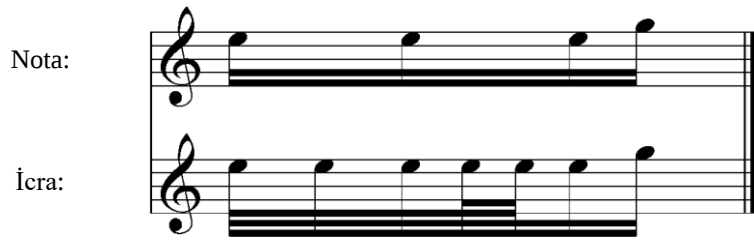
Şekil 5.6 İcra Örneği 3

Bir zeybek ezgisinde şekil 5.6’da üst motifteki gibi yazılan bir noktalı sekizlik, bir onaltılık ve bir sekizlik değerindeki la notaları, ikinci la notasına çırpma tezene uygulanarak icra edilir. Bu sebeple onaltılık değerindeki la notası, iki altmışdörtlük, bir otuzikilik nota olarak icra edilir.

Şekil 5.7 İcra Örneği 4

Bir zeybek ezgisinde şekil 5.7’de üst motifteki gibi yazılan dört onaltılık şeklindeki notalar, aşağıdaki motifte olduğu gibi ikinci onaltılık notasına çırpma tezene uygulanarak icra edilir. Bu sebeple ikinci onaltılık değerindeki la notası, bir otuzikilik ve iki altmışdörtlük nota olarak icra edilir.

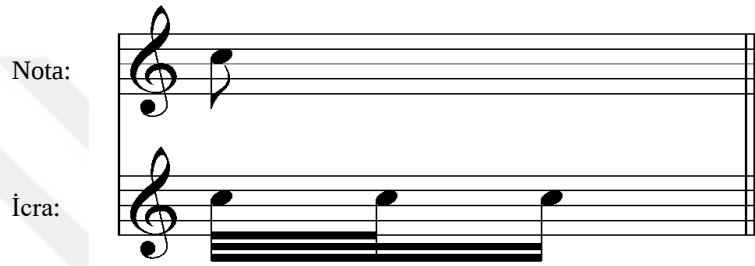

Şekil 5.8 İcra Örneği 5

Bir zeybek ezgisinde Şekil 5.8’de üst motifteki gibi yazılan dört onaltılık notalar, ilk onaltılık notayı iki otuzikilik olarak, ikinci onaltılık nota ise çırpma tezene uygulanarak bir otuzikilik ve iki altmışdörtlük nota olarak icra edilir. Üçüncü ve dördüncü onaltılık notalar ise aynı kalır.

5.3.2. Zeybekleri Bağlamada İcra Ederken Kullanılan Teknikler

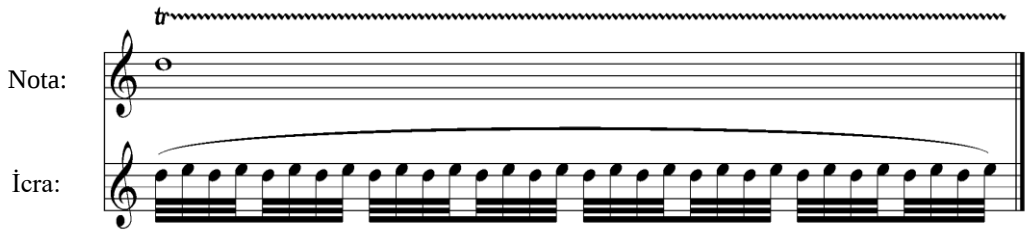
Zeybekleri icra ederken sıklıkla kullanılan, zeybek tezene tavrının içinde bulunan çırpma tezene, zeybeklerin icrasında önem taşır. Repertuvar notasında genellikle yazılmamasına rağmen, zeybeğin karakteristik yapısını bilen, yöreyi tanıyan ve tavırlara hakim bir icracı çırpma tezeneyi kendisi uygular. Bu durum aynı zamanda icracının yorumunu katmasına olanak sağlar. Mehmet Erenler ile yapılan kişisel görüşmede Erenler (2022), zeybek icra ederken sunumun önemine vurgu yapmıştır.

Şekil 5.9 Çırpma Tezene

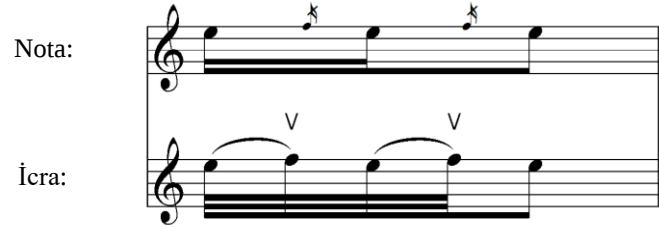
Şekil 5.9’da üst portedeki gibi yazılan bir sekizlik notanın icrası, alt portedeki gibi iki adet otuzikilik ve bir adet onaltılık nota değerinde çırpma tezene uygulanarak icra edilir.

Zeybeklerde sıklıkla tril tezene tekniği kullanılır. Tril tezenesi Sağ, Erzincan (2009)’ın “Bağlama metodu cilt 1” kitabında şu cümlelerle açıklanmıştır: Tezenenin teller üstünde hızlı bir şekilde aşağı ve yukarı doğru hareket ettirilerek titretilmesidir. Notada “tr” harfleriyle gösterilir (Sağ, Erzincan, 2009).

Şekil 5.10 Tril Tezene

Zeybeklerde yine sıklıkla görülen süsleme tekniklerinden biri de çarpmalardır. Çarpmaları yaparken seslerin temiz çıkarılması önemlidir. Bunun için bağlamada bolca egzersiz yapıp, parmakların güçlendirilmesi gerekmektedir.

Şekil 5.11. Çarpma Tekniği

Çarpma ile icra edilecek notalarda, tezene kullanılmadan parmağın o notaya çarpması ile ses çıkarılır. Çarpma yapılacak notalar şekil 5.11’de üstteki motifte görüldüğü gibi ayrı bir şekilde yazılır.

Şekil 5.12. Çekme Tekniği

Çekme tekniği, belirtilen sese basan parmağı çekerek ikinci sesi elde etmektir ya da bir önceki sestten bağımsız olarak parmakla teli çekerek sesi elde etmeyi ifade eder (Sağ, Erzincan, 2009).

6. KADIOĞLU ÇEŞİTLEMELERİ

Zeybekler, sözlü ve sözsüz zeybekler olarak ikiye ayrılır. Sözsüz zeybeklerin önemli örneklerinden biri Kadioğlu çeşitlemeleridir. Kadioğlu çeşitlemeleri, ağır zeybekler sınıfına girer. Muğla ve Aydın yörelerine ait olan Kadioğlu çeşitlemeleri, Sol karar, La karar ve Re karar olarak notaya alınmıştır ve 1 oktavdan daha geniş ses aralığına sahiptir. İcracının zeybek tezene tavrı olarak adlandırılan zeybeklere özgü tavıra hakim olması, seslerin temiz icra edilmesi bu noktada önemlidir.

Kadioğlu çeşitlemeleri; Aydın ve Muğla yörelerinde derlenmiş zeybeklerdir. Özellikle bir rivayete göre Muğla yöresinde yaşayan, ‘Kadioğlu’ ismiyle anılan zurnacının, bu zeybeklerin günümüze gelmesinde önemli katkısı olmuştur. (URL 3)

Başta TRT olmak üzere; İstanbul Belediye Konservatuarı, Ali Fuat Aydın, Hamdi Özbay, Nihat Kaya, Talip Özkan, Yücel Paşmakçı, Adnan Ataman’ın derlemeleri ve notaya almaları sonucunda Kadioğlu çeşitlemeleri repertuvara eklenmiştir (URL 4). 9/2’lik ve 9/4’lük tartımlarla ağır zeybek sınıfına girerler ve makamsal olarak zengindirler.

Bir rivayete göre 1667 yılında Aydın’da “Kadı Oğulları” adlı bir grubun çıkardığı isyanda birçok insan öldürülür. Bu sebeple halk Aydın ilinden ayrılır. Önce Fethiye’nin İçmeler köyüne yerleşirler. Ardından Kadı köye yerleşirler. Bu göçten sonra uzun süre Kadı adıyla anılan yer, ardından Kadı Köyü adını alır. Kadioğlu ismi de Aydın’dan göç edenlerle beraber bu bölgeye gelmiştir. Kadioğlu çeşitlemelerinin adının buradan geldiği düşünülmektedir (Akdoğan, 2004).

6.1. TRT Repertuarındaki Kadioğlu Çeşitlemeleri Ve İncelenmesi

Araştırma kapsamında incelenecek, TRT repertuarında bulunan Kadioğlu çeşitlemelerinin sayısı 8 olup, aşağıdaki çizelgeye yöre, makam ve usuller bakımından listelenmektedir.

Tablo 6.1. TRT Repertuarında Bulunan Kadioğlu Zeybeklerinin Listesi

Eser No	THM Repertuar No	Yöre	Makam	Usul
1	41	MUĞLA	HÜSEYNİ	9/4
2	70	MUĞLA	FERAHNÜMA	9/4
3	185	MUĞLA	FERAHNÜMA	9/2
4	288	MUĞLA	NİKRİZ	9/4
5	482	AYDIN	NİKRİZ	9/2
6	513	MUĞLA	HİCAZ	9/4
7	558	AYDIN	NİKRİZ	9/2
8	402	MUĞLA	HİCAZ	9/4

6.2. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 41)

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T.H.M. REPERTUAR SIRA No: 41
İNCELEME TARİHİ: 1-2-1977
YÖRESİ
MUĞLA
KİMDEN ALINDIĞI

DERLEYEN
HAMİT ÖZBAY

DERLEME TARİHİ

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

SÜRESİ:

NOTAYA ALAN
HAMİT ÖZBAY

Şekil 6.1. 41 Nolu Kadioğlu Zeybeği TRT Notasyonu

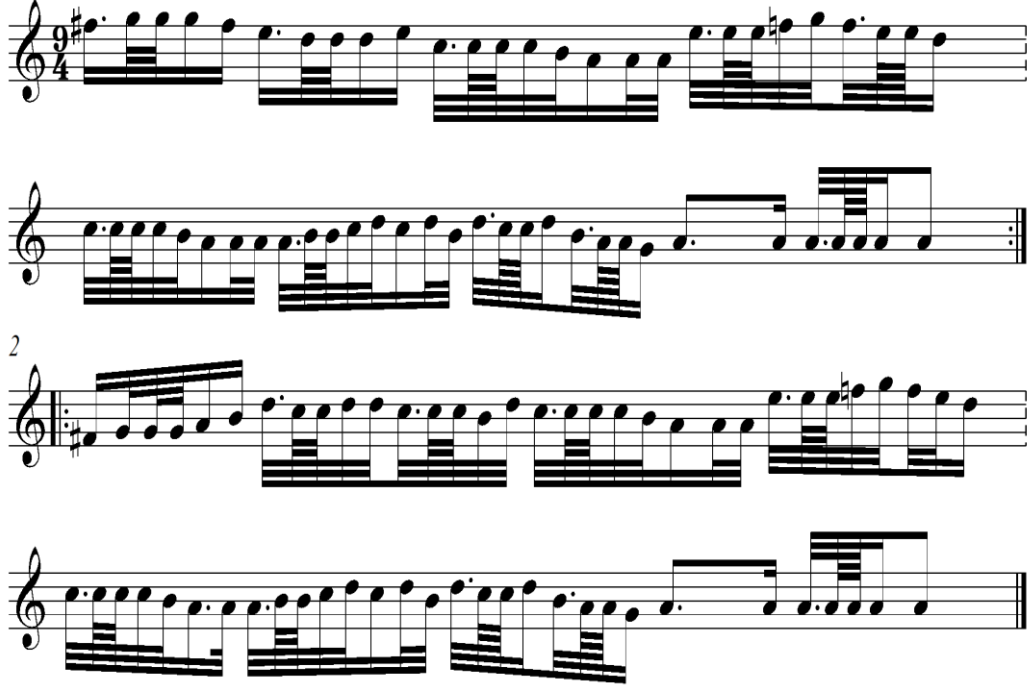
KADIOĞLU ZEYBEĞİ

İcra Eden: Dilan AKINCI

TRT repertuar no: 41

Yöresi: Mugla

Notaya Alan: Ali ALTINIŞIK

Şekil 6.2. 41 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu

Rep. No: 41

Derleyen: Hamdi ÖZBAY

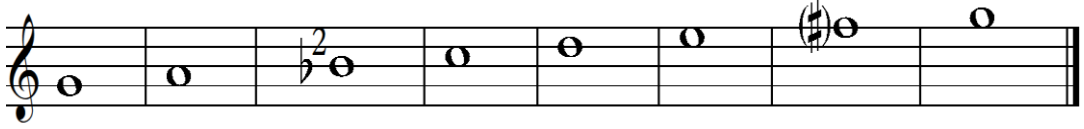
Usul: Ezgide 9/4'lük birleşik usul kullanılmıştır.

Makam: Hüseyini

Ses Sahası: Ezgide en pestten en tize 9 perde kullanılmıştır.

Karar Sesi: La

Notaya alanı ve derleyeni Hamdi ÖZBAY olan Muğla yöresine ait bu zeybek, 9/4 zamanlı usul ve 2 ölçüden oluşur. Ölçülerin her biri 9 motiften oluşurken, 2 ölçüde farklı olan 2 motif vardır. Değiştirici işaret olarak si bemol2 ve fa diyez perdeleri kullanılmıştır. Fa notası bazı motiflerde naturel sese dönmüştür. Ezgi 1 oktavlık ses aralığına sahiptir.

Şekil 6.3. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:41) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.

Eserin icra notası Haliç Üniversitesi Konservatuvarında Dilan Akıncı ile yapılan röportaj sırasında kaydedilmiştir. İcra edilirken zeybek tavrılarında genellikle Şekil 5.3'deki ikinci ve dördüncü örnek sıkça kullanılmıştır. TRT repertuvar notasındaki ilk motife şekil 5.3'deki ikinci motif uygulanmıştır. İlk onaltılık fa notası noktalı onaltılık olarak, sekizlik sol notası ise çırpma tezene uygulanarak iki altmışdörtlük sol notası olarak icra edilmiştir. İkinci motifte de TRT repertuvarındaki notasında tekrar eden re notasına çırpma tezene eklenmiştir. Üçüncü motifte do notasında çırpma tezene kullanılarak icra edilmiştir. Dördüncü motifte mi notaları tavrın çırpma tezene içeren vuruşuna denk gelmiştir, noktalı otuzikilik mi ve iki yüzyirmisekizlik mi notası olarak icra edilmiştir. Beşinci motif, üçüncü motif ile aynıdır. Altıncı motifte si notası çırpmalı icra edilmiştir. Yedinci motifte do ve la notalarına çırpma tezene eklenmiştir ve iki yüzyirmisekizlik nota olarak icra edilmişlerdir. İlk ölçüdeki son iki motifte ise la notaları karar sesi olarak icra edilmiş ve son motife çırpma tezene uygulanmıştır. İkinci ölçüde de tezene tavrının

uygulanış şekli birinci ölçüye benzer şekilde gitmiştir. Bu kadıoğlu çeşitlemesinde genel olarak çırpma tezene tavrı kullanılmıştır.

6.3. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 70)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 70
İNCELEME TARİHİ : 26-9-1977
YÖRESİ
ULA
KİMDEN ALINDIĞI
ALİ RIZA ZORLU
SÜRESİ :

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

DERLEYEN
İSTANBUL BELEDİYE KONS.
ARŞİVİ

DERLEME TARİHİ
-1964-

NOTAYA ALAN
ADNAN ATAMAN

Şekil 6.4. 70 Nolu Kadioğlu Zeybeği TRT Notasyonu

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

İcra Eden: Erol PARLAK

TRT repertuvar no: 70

Yöresi: Muğla-Ula

Notaya alan: Ali ALTINIŞIK

Şekil 6.5. 70 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu

Rep. No: 70

Derleyen: İstanbul Belediye Konservatuvar Arşivi

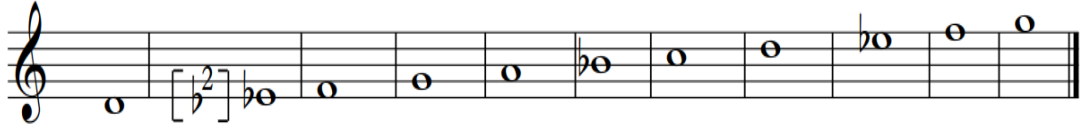
Usul: Ezgide 9/4'lük birleşik usul kullanılmıştır.

Makam: Ferahnüma

Ses Sahası: Ezgide en pestten en tize 12 perde kullanılmıştır.

Karar sesi: Re

Notaya alanı Adnan ATAMAN, derleyeni ise İstanbul Belediye Konservatuarı olan Muğla-Ula yöresine ait bu zeybek, 9/4 zamanlı usul ve 4 ölçüden oluşur. İlk iki ölçü 10 motiften oluşur. Bu motiflerin 7 tanesi aynı ses ve nota sürelerinden oluşurken diğer motifler farklılık göstermektedir. Üçüncü ve dördüncü ölçü 9 motiften oluşmaktadır. Üçüncü ölçünün son 4 motifi, ikinci ölçünün son 4 motifi ile aynı nota ve nota sürelerine sahiptir. Dördüncü ölçü ise diğerlerinden farklı notalardan oluşmaktadır. Ezgi yaklaşık olarak bir buçuk oktav ses aralığına sahiptir. En çok icra edilen Kadioğlu çeşitlemeleri arasındadır.

Şekil 6.6. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:70) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.

Eserin icra notası, Erol Parlak'ın TV programındaki kaydından notaya alınmıştır. Birinci ölçüye bakıldığında ilk motifte zeybek tezene tavrındaki çırpma tezene fa notasına denk gelmiştir. İkinci dörtlükte si ve do notaları do-si-do şeklinde senkoplu olarak ve tril tezene tekniği eklenerek icra edilmiştir. Ardından gelen la notasına ise çırpma tezene eklenmiştir. Eser icra edilirken sıklıkla kendinden sonraki notaya çarpma tekniği uygulanmıştır. Dokuzuncu dörtlükte re notası ve re notasının dörtlüsü olan sol notası arasında glissando tekniği kullanılarak icra edilmiştir. Tril tezene eser içinde birinci ölçü, ikinci motifte ve üçüncü ölçü yedinci motifteki si bemol notalarında kullanılmıştır. Bu kadioğlu çeşitlemesinde de çarpma, çırpma ve tril tezene biçimleri kullanılmıştır.

6.4. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 185)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 185
İNCELEME TARİHİ:

YÖRESİ
MUĞLA - FETHİYE

KİMDEN ALINDIĞI
YÖRE HALK MÜZİĞİ
SANATÇILARINDAN

SÜRESİ:

DERLEYEN
HAMİD ÖZBAY

İNCELEME TARİHİ
-1957-

NOTAYA ALAN
HAMİD ÖZBAY

KADIOĞLU

Şekil 6.7. 185 Nolu Kadioğlu Zeybeği TRT Notasyonu

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

İcra Eden: Ümit BEK|ZAĞA
Repertuvar no: 185
Yöresi: Mugla-Fethiye

Notaya Alan: Ali ALTINIŞIK

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Şekil 6.8. 185 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu

6.5. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 288):

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 288
İNCELEME TARİHİ: 9.4.1987

YÖRESİ
MUĞLA
KİMDEN ALINDIĞI

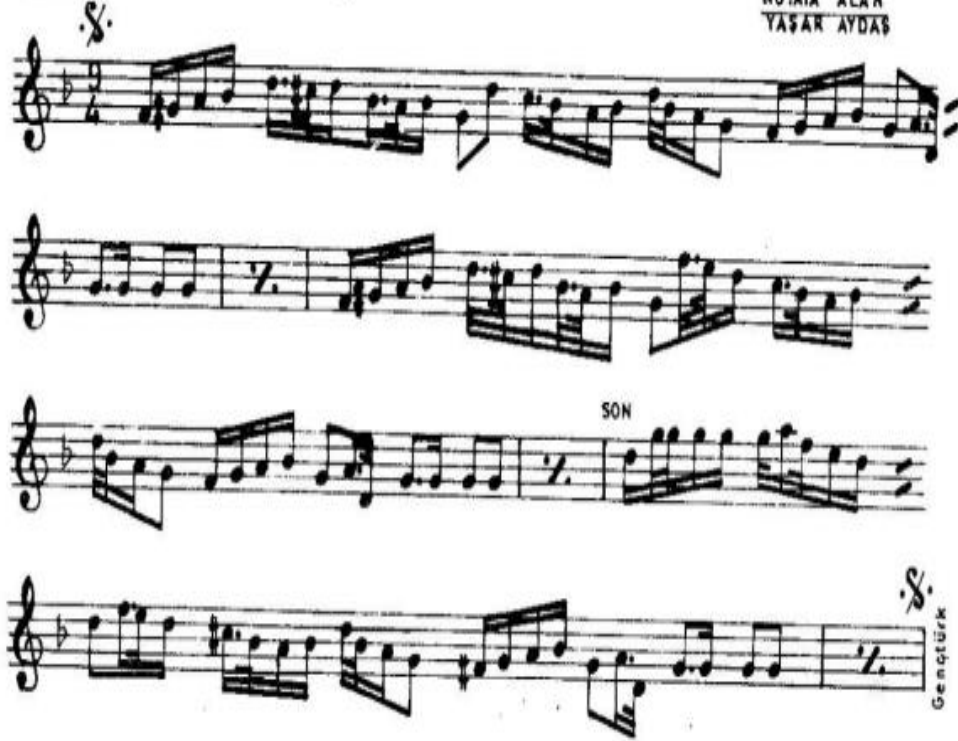
SÜRESİ:

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

DERLEYEN
T R T

DERLEME TARİHİ

NOTAYA ALAN
YAŞAR AYDAŞ

Şekil 6.10. 288 Nolu Kadioğlu Zeybeği TRT Notasyonu

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

İcra Eden: Toplu İcradan notaya alınmıştır.

Repertuvar No: 288

Notaya Alan: Ali ALTINIŞIK

Yöresi: Muğla

Şekil 6.11. 288 Nolu Kadıoğlu Zeybeği icra notasyonu

Rep. No: 288

Derleyen: TRT

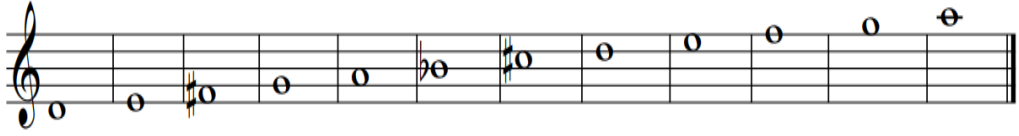
Usul: Ezgide 9/4'lük birleşik usul kullanılmıştır.

Makam: Nikriz

Ses Sahası: Ezgide en pestten en tize 12 perde kullanılmıştır.

Karar sesi: Sol

Notaya alanı Yaşar AYDAŞ, derleyeni TRT olan Muğla yöresine ait bu zeybek, 9/4 zamanlı usul ve 3 ölçüden oluşmaktadır. Ölçülerin her biri 9 adet motiftan oluşmaktadır. İlk iki ölçünün sadece üçüncü motifi farklıdır, diğer 8 motif aynı nota ve nota süresine sahiptir. Üçüncü ölçüde ise ilk 3 motif diğer ölçülerden farklı iken, son altı motif diğer ölçülerin son altı motifi ile aynı nota ve nota süreleri içermektedir.

Şekil 6.12. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:288) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.

Eserin icra notası, repertükül internet sitesinde bulunan toplu icradan notaya alınmıştır (Url-3). Birinci ölçünün ilk dörtlüğü notadaki gibi icra edilmiştir, ikinci dörtlükte çarpma eklenmiştir. Bu sebeple iki adet 128'lik do diyez ve la notaları eklenmiştir. Dördüncü dörtlükte en uzun süreli do diyez notası re notasına çarpmalı şekilde trilli icra edilmiştir. Altıncı dörtlükte sol notasında çarpma yapılmıştır. Yedinci dörtlükte sadece sol notası yerine yine çarpma tezene yapılmıştır. İkinci ölçüde de genel olarak çarpma ve tril tezene biçimleri kullanılmıştır. Üçüncü ölçüde ilk dörtlükte sol notasında çarpma ve tril tezene biçimleri kullanılmıştır.

6.6. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 482):

YÖRE
AYDIN
KAYNAK KİŞİ
YÖRE EKİBİ
SÖRE 68

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

DERLEYEN
TRT
DERLEME TARİHİ
NOTALAYAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

(SON)

gizli

Şekil 6.13. 482 Nolu Kadioğlu Zeybeği Trt Notasyonu

Rep. No: 482

Derleyen: TRT

Usul: Ezgide 9/2'lük birleşik usul kullanılmıştır.

Makam: Nikriz - Neveser

Ses Sahası: Ezgide en pestten en tize 13 perde kullanılmıştır.

Karar sesi: Sol

Notaya alanı Yücel PAŞMAKÇI, derleyeni TRT olan Aydın yöresine ait bu zeybek, 9/2 zamanlı usul ve 5 ölçüden oluşmaktadır. En tiz notası muhayyer, en pes notası ise rast perdesidir. Aydın yöresine ait iki kadioğlu çeşitlemesinden biridir. Tril tezeneler, triyoleler ve çokça otuzikilik notalar içerdiği için icra edilmesi zor bir eserdir. Genel olarak birbirinden farklı motifler içermektedir. 1 oktavdan biraz fazla ses aralığına sahiptir. Video taramalarında icrasına rastlanmamıştır.

Şekil 6.14. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:482) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.

Yücel Paşmakçı tarafından notaya alınan bu ezgi icraya en yakın şekilde notaya alınmıştır. Bu sebeple icra notası yeniden yazılmamıştır. Bu eserde tril tezene, çırpma tezene kullanılmıştır. Eserin birçok yerinde üçleme (triole) notalar ve çarpma tekniği de kullanılmıştır.

A. Fuat Aydın'a göre Bu ezgi Muğla yöresinde ki Abdal havası ve Koca hava olarak bilinen ezgi ile benzerlik taşımaktadır fakat tavır olarak büyük farklar içermektedir. Oyunu ise Abdurrahim Karademir tarafından Çine köylerinden derlenmiş ve 1981 yılında sergilenmiştir. Aynı eser Soma yöresinde Sarı Zeybek olarak bilinmektedir (URL 3).

6.7. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 513)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M. REPERTUAR No : 513
İNCELEME TARİHİ : 18. 02. 1998

DERLEYEN
İSTANBUL BELEDİYE KONSERVATUARI

YÖRE
MUĞLA/Ula

DERLEME TARİHİ

KAYNAK KİŞİ
ALİ RIZA ZORLU (Ula'lı)

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

NOTALAYAN
TUNCER İNAN-HAMİT ÇİNE

SÜRE :

Şekil 6.15. 513 Nolu Kadioğlu Zeybeği TRT Notasyonu

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

İcra Eden: Çetin AKDENİZ

Notaya Alan: Ali ALTINIŞIK

Repertuvar no: 513

Yöresi: Mugla

Şekil 6.16. 513 Nolu Kadioğlu Zeybeği İcra Notasyonu

Rep. No: 513

Derleyen: İstanbul Belediye Konservatuvarı

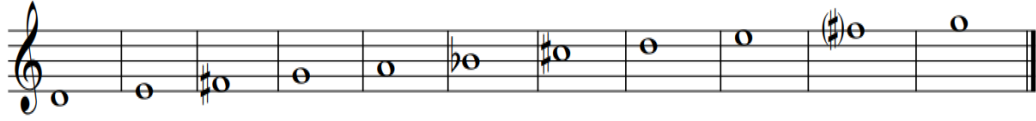
Usul: Ezgide 9/4'lük birleşik usul kullanılmıştır.

Makam: Hicaz

Ses Sahası: Ezgide en pestten en tize 12 perde kullanılmıştır.

Karar sesi: La

Notaya alanı Tuncer İNAN ve Hamit ÇİNE, derleyeni İstanbul Belediye Konservatuvarı olan Muğla-Ula yöresine ait bu zeybek, 9/4 zamanlı usul ve 2 ölçüden oluşmaktadır. En tiz notası gerdaniye, en pes notası ise yegah perdesidir. Her ölçü toplamda 9 adet dörtlük değerinde motiften oluşmaktadır. Ölçülerin ilk dört motifleri birbirlerinden farklı iken, sonra ki 5 motifi aynı nota ve nota sürelerini içermektedir. Ezgi, yaklaşık bir buçuk oktav ses aralığına sahiptir. Kararı düğah perdesidir.

Şekil 6.17. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No:513) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.

Eserin icra notası, Haliç Üniversitesinde Çetin Akdeniz ile yapılan röportaj sırasında kayda alınmıştır. Genel olarak eserde çırpma tezene ve çarpma kullanılmıştır. TRT notası ile icrası benzerlik göstermektedir.

6.8. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 558)

YÖRE: AYDIN
KAYNAK: KİŞİ YÖRE EKİBİ
SÖRE: ♩ -56

KADIOĞLU ZEYBEĞİ
(AYDIN ÇEŞİTLEMESİ)

DERLEME TARİHİ:
1976
NOTALAYAN:
NİCAT KAYA
DERLEYEN:
TALİP ÖZKAN

Şekil 6.18. 558 Nolu Kadioğlu Zeybeği TRT Notasyonu

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

İcra Eden: Talip ÖZKAN

Repertuvar No: 558

Yöresi: Aydın

Notaya Alan: Ali ALTINIŞIK

Şekil 6.19. 558 Nolu Kadıoğlu Zeybeği İcra Notasyonu

2

6

7

8

9

10

Şekil 6.19. 558 Nolu Kadioğlu Zeybeği Içra Notasyonu

11

12

Şekil 6.19. 558 Nolu Kadioğlu Zeybeği Icrası Notasyonu

6.9. Kadioğlu Zeybeği (Rep. No: 402)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 402
İNCELEME TARİHİ: 6.5.1990

DERLEYEN

YÖRESİ

MUĞLA

KİMDEN ALINDIĞI

A. RIZA ZORLU

SÜRESİ: 44

DERLEME TARİHİ

KADIOĞLU ZEYBEĞİ - 2

NOTAYA ALAN

HAMİT ÇİNE

D.C

The musical notation is written on five staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 9/4 time signature. The music consists of eighth and sixteenth notes, with some rests. The second staff continues the melody. The third staff also continues the melody. The fourth staff continues the melody. The fifth staff ends with a double bar line and the text 'Gençlik' written vertically. Below the fifth staff, the text 'D.C' is written.

Gençlik

D.C

Şekil 6.21. 402 Nolu Kadioğlu Zeybeği TRT Notasyonu

KADIOĞLU ZEYBEĞİ

İcra Eden: Çetin AKDENİZ

Repertuvar No: 402

Yöresi: Mugla

Notaya Alan: Ali ALTINIŞIK

Şekil 6.22. 402 Nolu Kadıoğlu Zeybeği İcra Notasyonu

Rep. No: 402

Usul: Ezgide 9/4'lük birleşik usul kullanılmıştır.

Makam: Hicaz

Ses Sahası: Ezgide en pestten en tize 14 perde kullanılmıştır.

Karar sesi: La

Notaya alanı Hamit ÇİNE olan Muğla yöresine ait bu zeybek, 9/4 zamanlı usul ve 3 ölçüden oluşmaktadır. Her ölçü sonunda röpriz işareti kullanılmıştır. Ezgi bir buçuk oktava yakın ses aralığına sahiptir Eser az bilinen Kadioğlu çeşitlemelerindendir.

Şekil 6.23. Kadıoğlu Zeybeği (Rep. No:402) Ezgisinde Kullanılan Ses Sahası.

Eserin icra notası, Haliç Üniversitesinde Çetin Akdeniz ile yapılan röportaj sırasında kaydedilmiştir. Eser icra edilirken genel itibariyle ilk sekizliklerde çırpma tezene uygulanmıştır. Otuzikilik ve altmışdörtlük notalar sıkça kullanılmıştır. Ölçü sonlarındaki la notaları karar sesi olarak ve çırpma tezene ile icra edilmiştir. Eserde çırpma tekniği de kullanılmıştır.

7. SONUÇLAR

TRT Türk halk müziği repertuvarında bulunan 8 Kadioğlu çeşitlemesinin bağlama ile icrasının incelenmesi sonucu, Kadioğlu çeşitlemelerinin zengin bir müzikal ve teknik içeriğe sahip olduğu, bağlamada icra ederken çarpma, çırpma ve trıl tekniklerinin kullanıldığı görülmüştür. Bağlamada icra etmek için yöreye hakim olmanın, zeybek tezene tavrına hakim olmanın ve iyi bir bağlama icracısı olmanın önemi görülmüştür. Zeybekler içinde önemli bir yere sahip olan Kadioğlu çeşitlemeleri tür, usul, tavır ve makamsal olarak incelenmiş ve repertuvardaki notası ile icra notası arasındaki farklılıklar tespit edilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda;

TRT Türk halk müziği repertuvarında bulunan, Aydın ve Muğla yörelerinden derlenen Kadioğlu çeşitlemeleri tür olarak incelendiğinde 9/4 ve 9/2'lik usullerde yazılmış, sözsüz ağır zeybekler olarak tespit edilmiştir. İcra edilirken mızrap vuruşları, yörenin tavrısal icrasındaki özelliklerine göre şekillenmiştir.

TRT Türk halk müziği repertuvarında bulunan Kadioğlu çeşitlemeleri makamsal olarak incelendiğinde ise hüseyini, ferahnüma, saba, nikriz ve hicaz makamları olarak tespit edilmiştir. Ses aralığı olarak Kadioğlu zeybeklerinin müzikal yapısı geniş bir ses aralığına sahiptir ve bir oktavın altında esere rastlanmamıştır.

TRT Türk halk müziği repertuvarında bulunan Kadioğlu çeşitlemeleri daha kolay okunması ve ortak nota kullanımı sebebiyle sade yazılmıştır. Bu sebeple zeybek türünü hakim olmayan icracıların meşk usulü ile bu eserleri geçmesi eserlerin müzikal yapısının benimsenmesinde önemlidir.

Bu çalışmada bağlama icraları göz önünde bulundurularak, eserlerin analizleri yapıp incelenerek tespit edilen eksiklikler giderilmiş, yöresel tavırlar göz önünde bulundurularak bağlama icrasına göre notaya alınmıştır. Zeybekler ve yöresel tavırlar ile ilgili kişisel görüşmeler yapılarak araştırılmıştır.

Kadioğlu çeşitlemeleri incelendiğinde eserlerde kullanılan bazı ritmik kalıpların, icrada benzer şekilde icra edildiği görülmüştür. Şekil 7.1.'e bakıldığında ilk portede bulunan yazım şekli TRT notasında kullanılan ritmik kalıpları göstermektedir. İkinci portedeki yazım şekli ise icra sırasında kullanılan ritmik kalıpları göstermektedir.

Şekil 7.1: Notasyon ve icra farklılıkları

8. ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen bulgu ve sonuçlar göz önünde bulundurularak, aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

TRT repertuvarında eserler notaya alınırken tüm çalgıların ortak kullandığı bir notasyon olduğu için ortak yazım biçimi tercih edilmiştir. Bu çalışmada Kadioğlu çeşitlemelerinin bağlama üzerindeki icrası incelenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda görülmüştür ki arşivdeki diğer eserler de yöresel tavır hassasiyeti göz önünde bulundurularak incelenebilir ve ilerleyen dönemlerde Türk halk müziği çalgılarına bağlı olarak her çalgının kendi icra tavrı ve akort sistemine uygun notalar yazılabilir.

Muğla ve Aydın yörelerinin birbirleriyle olan benzerlikleri araştırılabilir ve bu iki yöreye ait zeybekler incelenebilir. Ayrıca yörede icra edilen ve resmi kayıtlara geçmemiş ezgilerin, yapılacak saha araştırması ve derleme çalışmaları ile repertuvara kazandırılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akdoğu, O.** (1998). *Zeybek Kelimesinin Kökeni*. İzmir: Karşıyaka Belediye Konservatuvarı Dergisi. Sayı: 2.
- Akdoğu, O.** (2001). *Kutsal Hazinemiz Türk Halk Müziği*, Emka Matbaacılık, İzmir
- Akdoğu, O.** (2004). *Zeybekler I. cilt*. İzmir: Kişisel Yayınlar.
- Aktüze, İ.** (2003). *Ansiklopedik Müzik Sözlüğü*, Pan Yayıncılık, İstanbul
- Algı, S.** (2006). *Üniversitelerimizin Eğitim Fakültelerine Bağlı Müzik Eğitimi Ana Bilim Dallarında Bağlamada Yöresel Tezene Tavrılarının Kullanım Durumlarına Yönelik Bir Çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ataman, S. Y.** (1970). *Bağlamacılık ve Bağlama Geleneği*, Musiki Mecmuası, Aylık Müzikoloji Dergisi 21(255), 10-12. İstanbul: Yörük Matbaası.
- Beyter, E.** (2013), *Mehmet Erenler'in Bağlama İcrasının Altı Zeybek Üzerinde Analizi ve Notaya Aktarılması*, Yüksek Lisans Tezi
- Emnalar, A.** (1998), *Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği Ve Nazariyatı*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir
- Erkan, T.** (2015), *Müzik Türü Olarak Zeybek (İzmir Torbalı Örneği)*, Akademik Bakış Dergisi Sayı: 48 (s. 288-289)
- Erkan, T.** (2020), *Zeybek Müziğinin Zamansal, Tempo ve Bireşim Değerlendirmesi*, Araştırma Makalesi, 286-303
- Erzincan, M.** (2006) *Türk Halk Müziğinde Uyarlama Kavramı Ve Bağlamaya Uyarlanan Dört Zeybek Ezgisi Üzerinde Müzikal Analiz*, Yüksek Lisans Tezi
- Gazimihal, M. R.** (2001) *Ülkelerde Kopuz ve Tezeneli Sazlarımız*, TC Kültür Bakanlığı, Ankara
- Gazimihal, M. R.** (1961) *Musiki Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi
- Gök, S.** (2011) *Teke Yöresi ve Muğla Zeybeklerinin Tür, Ayak, Tavrı, Usul ve Söz Yönünden İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Konya
- Haşhaş, S.** (2013) *Bağlama Eğitiminde, Bağlama Tutuş, Mızrap (Tezene) Tutuş-Vuruş Yönlerinin Yeri Ve Önemi Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi

- Hoşsu, M.** (1997) *Geleneksel Türk Halk Müziği Nazariyatı*, Peker Ambalaj Kağıt Sanayi, İzmir
- Karahasan, T. H.** (2003) *Yöresel Türk Halk Oyunları*, Alkım Yayınevi, İstanbul
- Karkın, K.** (2014) *Türküler Halkın Aynasıdır*, Diltemizler Reklam Matbaa İnş. Taah. San. Tic. Ltd. Şti, Malatya
- Kınık, M.** (2011), *Türk Halk Müziği Çalgı Topluluklarının Yapılanması ve Bağlama*, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 30 Yıl: 2011/1 (s. 211-234)
- Koca, E.** (2009) *Açıklamalı Zeybek Bibliyografyası*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi
- Köyoğlu, A.** (2002) *Türk Halk Müziğinde Tezeneler*, İzmir
- Kurubaş, B.** (2020) *Geçmişten Günümüze Bağlama İcracılığı ve Bağlama İcrasının Değişim Süreci*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Kültür Ve Turizm Bakanlığı Araştırma Ve Eğitim Genel Müdürlüğü** (2011), *Anadolu Halk Çalgıları, Telli Çalgılar*
- Makal, T. K.** (1988), *Zeybekliğin Kökeni ve Efe Türküleri*, Tarih İçinde Denizli Sempozyumu (Bildiriler), Denizli
- Mirzaoğlu, F. G.** (2014). *Zeybeklik Geleneği Bağlamında Efe, Zeybek ve Kızan: Kavramlar, Tanımlar ve Törenler*. Acta Turcica, Yıl VI (Sayı 2)
- Özbek, M.** (2009), *Türkülerin Dili*, Ötüken Neşriyat AŞ, İstanbul
- Özbek, M. Sun, M. Bayraktar, E. Tuğcular, E. Önder, B.** (1989). *Türk Halk Müziği Çalgı Bilgisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öztürk, O. M.** (2006). *Anadolu Yerel Müziklerinde Geleneksel İcranın Vazgeçilmez Unsurlarından Biri Olarak Tavır Kavramı Üzerine*, makale, <https://www.muzikegitimcileri.net>
- Sağ, A, Erzincan E.** (2009) *Bağlama metodu cilt 1*. Pan Yayıncılık İstanbul
- Sönmez, Z.** (2019), *Bağlama Düzeni Metodu-I*, Yurtrenkleri Yayınevi. Ankara
- Tanses, H.** (1997), *Notalarıyla Zeybekler Ve Ege-Akdeniz Türküleri*, Say Yayınları, İstanbul
- Taptık, G.** (1977), *Notaları Ve Tavırları İle Türküler 1*, Güray Taptık Yayınları, İstanbul
- Turhan, S.** (1992) *Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Turhan, M. Kova, Ö.** (2012) *Değerler Eğitimi Açısından Türk Halk Müziği ve Halk Ozanları: Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özyay Gönülüm*

Bağlamında Bir İnceleme, Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi Cilt: 3 Sayı: 6
Güz s117-128

Uğurlu, N. (2009) *Folklor ve Etnografya, Halk Türkülerimiz*, Örgün Yayınevi, İstanbul

Üsküp, Ş. (1992). *Millî Mücadele'de Efeler*, Hür Efe Gazete ve Matbaası, İzmir

Veren, E. (2014). *Efelik Müessesesinden Zeybekliğe Terfi Etme ve Yemin Töreni*. ACTA TURCICA dergisi 6 (2), 1-10.

Yılmaz, N. (1996) *Türk Halk Müziğinin Kurucu Hocası Muzaffer Sarısözen*, Ocak Yayınları, Ankara

Yücel, H. (2011) *Türk Halk Müziği Üzerine Bir İnceleme*, Akademik Bakış Dergisi Sayı: 26

İnternet Kaynakları

Url-1 <http://www.mugla.gov.tr/> Erişim tarihi: 12.04.2022

Url-2 <https://aydin.ktb.gov.tr/> Erişim tarihi: 12.04.2022

Url-3 www.repertukul.com Erişim tarihi: 19.03.2022

Url-4 www.notaarsivleri.com Erişim tarihi: 29.01.2022

Url-5 www.paintmaps.com Erişim tarihi: 02.02.2022

EKLER

Röportaj : Mehmet Erenler Kişisel Görüşme

Röportaj Yapılan Kişi : Mehmet Erenler

Röportaj Yapılan Yer : Telefon

Röportaj Yapılma Tarihi : 19.05.2022

Öğretim görevlisi Mehmet Erenler ile telefonda yapılan kişisel görüşmede, TRT Türk halk müziği repertuvarında bulunan Kadioğlu zeybekleri ve zeybek tezene tavrı hakkında şu sözleri söylemiştir.

TRT Türk halk müziği repertuvarında bulunan Kadioğlu zeybekleri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Kadioğlu zeybekleri denilince ilk Ege yöresinde Muğla Aydın Fethiye gibi yöreler hâkim olur. Kadioğlu icra tekniği bakımından da düzen olarak farklı düzenlerde icra edilir. Özellikle fidayda düzeni dediğimiz düzende çalındığında Aydın Kadioğlu zeybeği çok hoş olur. Kadioğlu zeybekleri farklı düzenlerle icra edilir. Zeybekler genelde enstrümantal olarak karşımıza çıkar. Davul ve zurna ile de icra edilir.

Zeybek tezene tavrı ile düşünceleriniz nelerdir?

Bağlamada dört önemli tavrı vardır. Yozgat tavrı, Kayseri tavrı, Konya tavrı ve zeybek tavrıdır. Zeybek tavrı denilince bunların içinde de çok farklı teknikler vardır. Çarpma, çekme, triller ve çırpımlar vardır. Zeybeklerde icra ederken sunum önemlidir.

Röportaj : Yücel Paşmakçı Kişisel Görüşme

Röportaj Yapılan Kişi : Yücel Paşmakçı

Röportaj Yapılan Yer : Telefon

Röportaj Yapılma Tarihi : 19.05.2022

Öğretim görevlisi Yücel Paşmakçı ile telefonda yapılan kişisel görüşmede TRT Türk halk müziği repertuarında bulunan Kadioğlu zeybekleri ile ilgili şu sözleri söylemiştir.

TRT Türk halk müziği repertuarında bulunan Kadioğlu zeybekleri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

Kadioğlu muhtemelen bir şahıs yiğit efe üzerine yakılmış türkülerdir. Bunların birçok çeşidi vardır. Değişik yerlerde değişik illerde birçok çeşidi vardır.

Zeybekler, Ege ve Batı Akdeniz yöresinde 9 zamanlı olmak kaydı ile çalınan ezgilerdir. Usullerinde genelde üç zaman başa gelir. Böyle bir özellikleri vardır. Zeybekleri; ağır zeybek, orta zamanlı, Hızlı zeybekler olarak sınıflandırabiliriz. En hızlıları teke zortlatmasıdır.

Röportaj : Mehmet Evren Hacıoğlu Kişisel Görüşme

Röportaj Yapılan Kişi : Mehmet Evren Hacıoğlu

Röportaj Yapılan Yer : İstanbul

Röportaj Yapılma Tarihi : 20.05.2022

TRT Türk halk müziği repertuvarında bulunan Kadioğlu zeybekleri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?

2001 yılında başlayarak Anadolu'ya gitmeye başladım bunlar derleme amaçlı geziler değildi. Sadece o ustalarımızın o işi nasıl icra ettiği, icraya yönelik fikirlerinin ne olduğunu, oradaki ustalar sanılanın aksine hiçbiri gelişi güzel bir şey yapmıyor. Hepsi bir düşünce, inanç, inancın düşünce yapısıyla bağlantılı bir sürü başlık altında kendi müziklerini tanımladıklarını, bir temele oturduklarına şahit oldum. Oradaki ustalarla görüştüğümde bu işe nasıl yaklaşıyorlar, nasıl öğrenmişler, icra ederken ki hissettikleri ne bunları konuştuk. Engin ustanın bir hatırası vardı. Ustası Saadettin Doğan. Mesela bir topluluğa çaldıklarında bir grup Koca Arap zeybeği oynayacakmış. Kadioğlunda da olduğu gibi Koca Arapta oynanan kişiyle anılan zeybeklerden. Kocaarabı çaldırıyor, sonra çok hızlı oynuyorlar. Bunu oynarken diyor kocaarabın dizlerine karıncalar basardı. O kadar ağır oynanır demiş. Benim Doğan ustanın da gördüğüm bir şey şu, oynayan birine çalarken farklı çalıyorlar, kendi keyfine çalarken farklı çalıyorlar. Metronoma tamamen uymadan, çekmeler, yavaşlamalar yaparak, tamamen hissiyata göre çalınan bir icra şekli uyguluyorlar. Ve bunu orada puandorg yapacağım gibi düşünerek değil, tamamen hissiyat ile bunu yapıyorlar. Özcan abinin bir hatırası vardır. Talip Özkan zeybek tezenesinin neden olduğunu göstermek için, kalkıp oynayarak göstermiştir. Zeybekleri icra ederken onu yaşamak hissetmek gerekir. Yörenin ustaları enstrümantel çalarken başka biri zeybek oynarken daha başka çalarak icra ederler. Metronomda değişiklikler olur.

Notalarda zeybekler genellikle sade yazılıyor bunları icra ederken nasıl bir bağlama çalma tekniği ve bilgi birikimine sahip olmak gerekir?

Öncelikle notaların sade olması, bunun bir tercih olarak sade yazıldığını düşünüyorum. Sade yazılan bu notalar bize eserin ezgisini gösterebilir diye sade yazıldığını düşünüyorum. Zeybeklerin icrasındaki bilgi birikimi olayı ise Anadolu'nun genel anlamındaki edebiyat birikiminden istifade etmek anlamak algılamak gerekir. Ustaların icrasını ve dinleyicilerinde beğenileri nelerdir onları araştırmak algılamak gerekir. Bunlardan sonra sizin süzgecinizden çıkan şeydir asıl durum. Yoksa sadece alttan üstten ya da çırpma vs. durumu değildir. Bunlar benim kişisel görüşlerimdir.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Ali ALTINIŞIK

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2020, Haliç Üniversitesi, Konservatuvar, Türk Musikisi
- **Yüksek Lisans** : Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Musikisi Programı